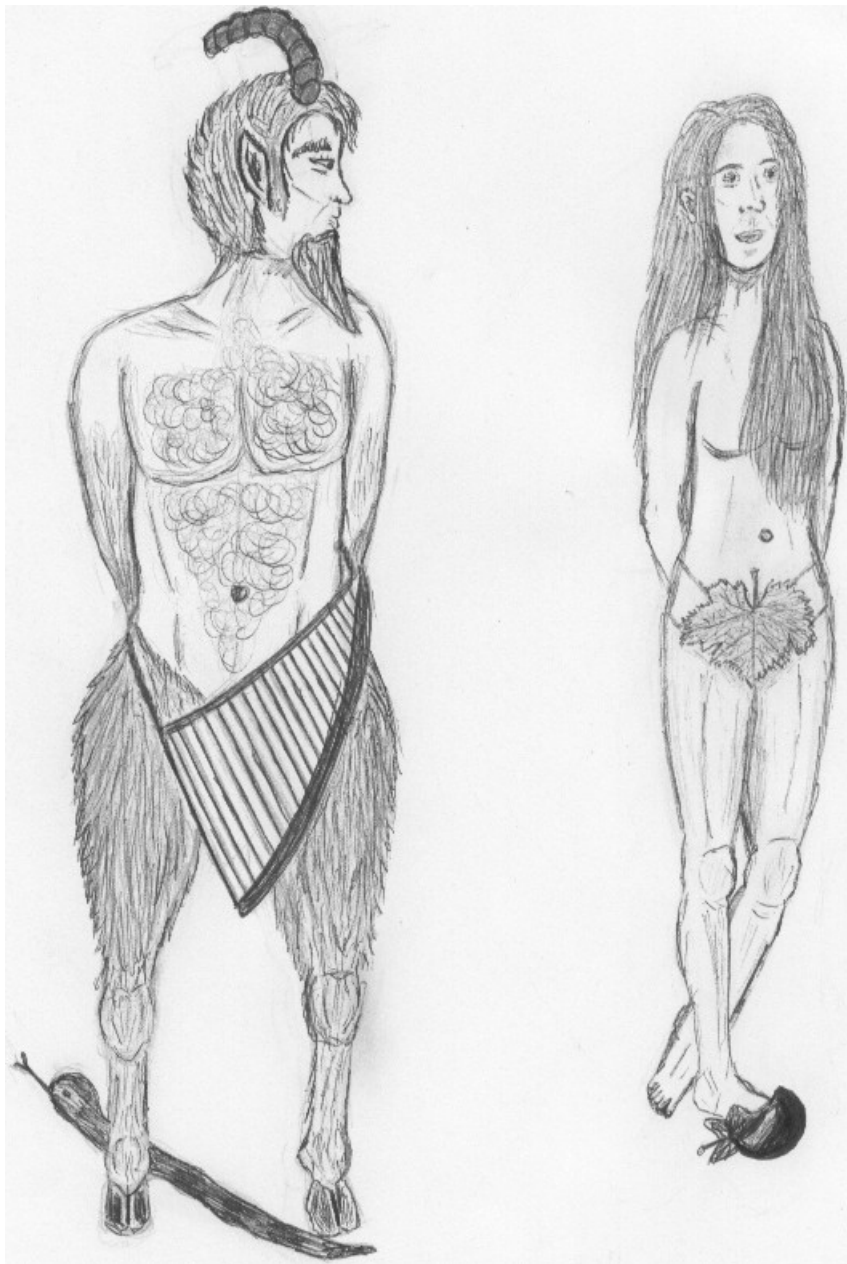

DE ZONDEBOK

Een scriptie over de problematiek van bestialiteit
en strafbaarstelling

M.

VERZANDVOORT

De *zondebok*

Een scriptie over de problematiek van bestialiteit en strafbaarstelling

Manon Verzandvoort

ANR 718068

Scriptie in de strafrechtswetenschappen

Te verdedigen tegenover de Examencommissie van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Tilburg (Prof. dr. A.M. van Kalmthout, mr. G.J. Holtkamp, mr. E.J.M.F.C. Broers)

Op 30 augustus 2006.

Wie zijn de beesten en wat is beestachtig?

Voor alle wezens

(waaronder oude bokken, jonge blaadjes, wolven en schaapjes)

Inhoudsopgave

.....	2
Lijst van afkortingen.....	7
Inleiding.....	8
Hoofdstuk 1 Bestialiteit.....	11
1.1 Terminologie.....	11
1.2 Strekking.....	13
1.3 Omvang.....	14
1.4 Gevolgen.....	15
1.5 Samenvatting.....	17
Hoofdstuk 2 Bestialiteit in historisch perspectief.....	18
2.1 De Middeleeuwen.....	18
2.2 De Nieuwe Tijd.....	20
2.3 Naar een Wetboek van Strafrecht.....	24
2.4 Samenvatting.....	26
Hoofdstuk 3 Dierenmishandeling in historisch perspectief.....	27
3.1 1886-1920.....	28
3.2 1920-1996.....	32
3.3 1996-heden.....	35
3.4 Samenvatting.....	40
Hoofdstuk 4 Dier versus mens in filosofisch en religieus perspectief.....	42
4.1 Ondergeschied.....	43
4.2 Verweven.....	46
4.3 Gescheiden maar gelijk.....	47
4.4 Samenvatting.....	50
Hoofdstuk 5 Bestialiteit in het buitenland.....	50
5.1 Christelijke landen.....	51
5.1.1 De VS.....	51
5.1.2 Groot-Brittannië.....	52
5.1.3 Frankrijk.....	54
5.1.4 Canada.....	57
5.1.5 Zwitserland.....	57
5.1.6 België.....	58
5.1.7 Duitsland.....	59
5.2 Islamitische landen.....	60
5.3 Samenvatting.....	62
Samenvattend schema:.....	65
Hoofdstuk 6 De schakel.....	69
6.1 Het verband tussen de delicten.....	70
6.2 De ontwikkeling van de empathie versus die van geweld.....	73
6.2.1 Kinderen.....	74
6.2.2 Volwassenen.....	76
6.3 Samenvatting.....	79
Hoofdstuk 7 Visies op een strafbaarstelling.....	79
7.1 Een beperkte blik.....	80
7.2 Een verruimde visie.....	84
7.3 Een mogelijke delictsomschrijving.....	85

7.4 Samenvatting.....	87
Hoofdstuk 8 De oplossing.....	88
8.1 Preventie door educatie.....	89
8.2 Educatie en coöperatie.....	90
8.3 Educatie van het strafrechtelijk apparaat.....	92
8.4 Evaluatie en behandeling.....	92
8.5 Samenvatting.....	94
Conclusie.....	95
Literatuur.....	97
Jurisprudentie.....	102

Lijst van afkortingen

AID	Algemene inspectiedienst LNV
APA	American Psychiatric Association.
Art.	artikel(en)
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
Gwwd	Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren
LID	Landelijke Inspectiedienst van de Dierenbescherming
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Nr.	nummer
OT	Oude Testament
PETA	People for the Ethical Treatment of Animals
RDA	Raad voor Dierenaangelegenheden
red.	redactie
St (B)GB	Bundesgesetzbuch wetboek van strafrecht van de Bondsrepubliek Duitsland
vs.	versus

Inleiding

Al sinds mensenheugenis is bestialiteit een bekend begrip. Archeologen hebben namelijk grotschilderingen van bestialiteit gevonden in Zweden die afkomstig zijn uit de Bronstijd en in Italië die dateren uit de IJzertijd.¹

Ons continent is zelfs vernoemd naar een zeer bekend hoofdrolspeelster uit een verhaal over bestialiteit: Europa. Zij werd verleid door de Griekse oppergod Zeus in de gedaante van een stier, zwichtte voor zijn charmes en baarde als gevolg van hun samenzijn Minos, de koning van Kreta. Minos werd in zijn leven zelf ook geconfronteerd met bestialiteit. Doordat hij een witte offerstier, geschonken door de zeegod Poseidon, voor zichzelf hield en een gewone stier offerde, beledigde hij de god diep. Uit wraak zorgde Poseidon ervoor dat Pasiphaë, de vrouw van Minos, verliefd werd op de witte stier. Met behulp van een holle kunstkoe, waarin Pasiphaë plaatsnam, werd de Minotaurus verwekt.²

Dit soort mythes bevat symbolische elementen, maar er zit toch enige kern van waarheid in. Bestialiteit komt namelijk daadwerkelijk voor en krijgt, wanneer het zeer ernstige gevallen betreft, ook bekendheid via de media.

Een bekend voorbeeld is de zaak Rudolf K. alias de beul van Twente. In de periode 2000-2004 sneed Rudolf K., een voormalig slager, de geslachtsdelen weg bij meerdere, zowel mannelijke als vrouwelijke, paarden, pony's en schapen, stak drie mensen neer en verminkte en vermoordde de ex-onderwijzer F. Storm.³ Rudolf K. beging deze daden deels vanuit extreme seksuele fantasieën.⁴

Nu zullen velen denken dat de zaak Rudolf K. een uitzondering is en het met bestialiteit in het algemeen wel meevalt. In andere landen zijn echter meer zaken bekend waarin daders van bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling overgingen tot misdrijven jegens mensen zoals mishandeling, verkrachting en zelfs moord. De meest bekende is de al wat oudere zaak Fred West in Groot-Brittannië. Deze

---

¹ Wikipedia free encyclopedia, *Bestiality*, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>> (geraadpleegd 26 augustus 2005).

² Dekkers 1992, p. 87.

³ K. doodde uit extreme seksuele fantasie, *Twentse courant tubantia*, 14-11-2005.

⁴ Elf tbs'ers per jaar vrij tegen advies in, *Twentse courant tubantia*, 14-11-2005.

man, een slachter van beroep, ontvoerde, verkrachtte, verminkte en vermoordde massa's dieren, vrouwen en kinderen gedurende de jaren 60 tot aan zijn arrestatie in 1992.⁵ Zaken als de bovenstaande maken duidelijk dat bestialiteit niet een onschuldig, op zichzelf staand iets is, zoals soms wordt gedacht, maar dat het een onderdeel van een groter geheel kan vormen. Dit grotere geheel bestaat dan uit meerdere gewelds- en/of zedendelicten. In deze scriptie wil ik dan ook de problematiek van bestialiteit bezien in deze samenhang.

Mijn hoofdvraag heb ik als volgt geformuleerd: moet er een andere aanpak komen van de problematiek van bestialiteit en de daarmee samenhangende dierenmishandeling in ons land? Ik richt me bij de beantwoording van deze vraag voornamelijk op het strafrecht.

Alvorens aan de beantwoording van de hoofdvraag toe te komen dient allereerst het begrip bestialiteit nader uitgelegd te worden. Want hoewel de meeste mensen wel weten wat dit gedrag ongeveer inhoudt, is de omvang en strekking daarvan niet altijd even duidelijk. Mijn eerste deelvraag is daarom wat bestialiteit nu precies inhoudt. Deze vraag maar ook de vraag die hierop volgt – wat zijn de gevolgen van bestialiteit voor het dier? – worden beantwoord in hoofdstuk 1.

Omdat bestialiteit al sinds mensenheugenis een bekend begrip en je van het verleden kunt leren, vroeg ik me af hoe men in het verleden over de ontoelaatbaarheid ervan dacht, daarom is de derde deelvraag aldus geformuleerd: wat is de geschiedenis van de bestraffing van bestialiteit? De beantwoording van deze vraag volgt in hoofdstuk 2.

Wat hiermee direct in verband staat is de geschiedenis van de strafbaarstelling van dierenmishandeling. In het verlengde van de vorige vraag beperk ik me bij het schetsen van deze historie in hoofdstuk 3 vooral tot de periode 1886 (het in werking treden van het Wetboek van strafrecht) tot aan het heden.

Ik vroeg me af hoe het kwam dat men de ene keer wel bereid was tot een criminalisering en de andere keer niet. Ik besloot daarom de achterliggende motieven te ontrafelen. Daarom is mijn volgende deelvraag: wat is de ratio achter de criminalisering van delicten betreffende dieren? Dit vraagstuk wordt behandeld in hoofdstuk 4.

Omdat ik vermoedde dat bestialiteit net zo wijdverbreid bekend moest zijn als er mensen over de aarde verspreid zijn en weet dat je uit de wijze waarop een ander met een

---

⁵ Crimelibrary 2005
Crimelibrary, *Fred West*,
<http://www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/west/blood_3.html?sect=3#>
(geraadpleegd 27 september 2005).

bepaald probleem omgaat inspiratie kunt halen om zelf tot een oplossing te komen, vroeg ik mij af hoe men in het buitenland met bestialiteit omgaat. Ik heb daarom een zesde deelvraag geformuleerd: wat zeggen buitenlandse strafrechtssystemen over bestialiteit? Ter beantwoording van deze vraag zal ik me beperken tot de landen die me het meest relevant lijken met het oog op een andere strafrechtelijke aanpak in ons eigen land. Dit vormt hoofdstuk 5.

In mijn onderzoek naar bestialiteit vroeg ik me af of er een verband was tussen dit delict en delicten die menselijke slachtoffers betreffen. De volgende deelvraag die ik in deze scriptie behandel is daarom: is er een verband tussen de delicten? En zo ja welke gemeenschappelijke kenmerken hebben de daders? In hoofdstuk 6 beantwoord ik dit mede aan de hand van Amerikaanse vakliteratuur.

Er is in de politiek al geruime tijd een discussie gaande omtrent een eventuele strafbaarstelling van bestialiteit als zelfstandig delict, het antwoord op de bijbehorende vraag – wat zijn de visies op de strafbaarstelling – volgt in hoofdstuk 7.

In het verlengde van deze deelvraag stel ik ten slotte in hoofdstuk 8 als laatste deelvraag: wat voor oplossing kan er naast een eventuele strafbaarstelling komen voor de problematiek omtrent bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling?

Hoofdstuk 1 Bestialiteit

In de inleiding is reeds opgemerkt dat bestialiteit sinds mensenheugenis een bekend begrip is. Maar wat is bestialiteit nu exact? Het is voor deze scriptie van belang om de precieze terminologie te kennen, waarna er dieper kan worden ingegaan op de strekking en omvang van bestialiteit en de gevolgen daarvan. Ik wil bij de definiëring van bestialiteit intussen niet ingaan op de specifieke details van de seksuele betrekkingen tussen mens en dier⁶, omdat dat voor deze scriptie niet relevant is.

1.1 Terminologie

De term bestialiteit heeft verschillende betekenissen. In de volksmond wordt onder bestialiteit seks met dieren ofwel dierenseks verstaan. De Raad voor Dierenaangelegenheden hanteerde in zijn advies aan het ministerie van LNV inzake bestialiteit de definitie geslachtsverkeer tussen mens en dier. Hiertoe rekende hij in ieder geval de geslachtsgemeenschap.⁷

Deze definitie is naar mijn mening te eng. Andere seksuele handelingen die niet onder geslachtsverkeer vallen worden er namelijk door buitengesloten. Dit is niet het geval indien de omschrijving seksueel contact wordt gebruikt, deze wordt in sommige encyclopedieën gehanteerd.⁸

De beste definitie voor bestialiteit is mijns inziens daarom seksueel contact van mens met dier. Handelingen met een dier die noodzakelijk zijn voor bepaalde beroepen en/of

---

⁶ Voor dergelijke details zij verwezen naar Dekkers 1992.

⁷ Rapport Bestialiteit, RDA 2004.

⁸ Caenegem 1984, deel 25, p. 18.

bedrijfstakingen zoals landbouw, bijvoorbeeld ten behoeve van de fok, dienen daarbij niet als zulke seksuele handelingen te worden aangemerkt.

In vakliteratuur over seksualiteit gebruikt men wel de term zoöfilie om de seksuele voorkeur van mensen voor dieren te benoemen.⁹ Deze term werd voor het eerst door de Weense psychiater Richard von Krafft-Ebing in 1894 gebruikt in zijn werk *Psychopathia sexualis*.¹⁰ Zoöfilie is afgeleid van de Griekse woorden ζόον en φιλείν. Ζόον kent meer betekenissen, maar heeft in dit verband die van dier. *Phileín* betekent beminnen of liefhebben.

Sinds 1980 wordt ook wel een andere term gebruikt: zoöseksualiteit. Deze term houdt een heel scala aan emotionele en seksuele aantrekking van en/of oriëntatie op dieren in.¹¹ Zoöseksualiteit moet echter wel onderscheiden worden van handelingen van mensen die gewoon dol zijn op dieren. Deze mensen, waarvoor vaak de term dierenliefhebber wordt gebruikt, houden van dieren, maar hebben hierbij geen seksuele gevoelens of gedachten. Deze groep mensen wordt daarom in deze scriptie verder buiten beschouwing gelaten.

Er is nog een term waarmee vroeger naar bestialiteit werd verwezen: sodomie. Deze term scheidt echter verwarring, omdat deze term vroeger allerhande ongeoorloofde handelingen omvatte en de term tegenwoordig nog steeds wordt gebruikt met name voor homoseksueel geslachtsverkeer. Ik gebruik in plaats van sodomie de termen bestialiteit of zoöseksualiteit wanneer ik het over daadwerkelijk seksueel contact tussen mens en dier heb.

Tot slot is er nog zoösadisme. Deze vorm van sadisme houdt het genieten van het lichamelijk of psychologisch lijden van dieren in. Dit lijden wordt vaak door de zoösadist zelf veroorzaakt. Indien dit geschiedt door middel van seksuele handelingen met dieren, kan zoösadisme als bestialiteit aangemerkt worden.¹²

---

⁹ Wikipedia de vrije encyclopedie, *Zoöfilie*, <<http://nl.wikipedia.org/wiki/Zoöfilie#column-one>> (geraadpleegd 10-11-2005).

¹⁰ Wikipedia die freie Enzyklopädie, *Zoophilie*, <<http://de.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>> (geraadpleegd 7 november 2005).

¹¹ Wikipedia free encyclopedia, *Bestiality*, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>> (geraadpleegd 26 augustus 2005).

¹² Stiftung für das Tier im Recht 2005. Stiftung für das Tier im Recht Bern/Zürich, *Zoophilie/Sodomie, Ausgangslage* <<http://www.tierimrecht.org/zoophilie.php.htm>>, publicatie 18 januari 2005.

1.2 Strekking

De definitie van bestialiteit die ik in deze scriptie aanhoud te weten seksueel contact tussen mens en dier, kent drie componenten, namelijk seksueel contact, de mens en het dier. Aan de hand van deze componenten zal ik aangeven wat er inhoudelijk onder het begrip bestialiteit kan worden verstaan.

Seksueel contact kan bestaan uit: het louter beroeren van de geslachtsdelen van het dier, het bevredigen van het dier door de mens zonder geslachtsgemeenschap, het gebruikmaken van een dier als middel voor de bevrediging van de mens zonder geslachtsgemeenschap en werkelijke geslachtsgemeenschap van mens met dier.¹³

Onder de mens wordt zowel de man als de vrouw verstaan, aangezien beiden seksueel contact met dieren kunnen hebben. Seksueel contact met een dier komt echter bij vrouwen veel minder voor dan bij mannen en als zulk soort contact plaatsvindt, geschiedt het meestal op initiatief van mannen.¹⁴ Hoewel het meestal om volwassenen gaat, kunnen kinderen ook seksueel contact met dieren hebben.¹⁵

Een dier is elk levend organisme dat zich van planten onderscheidt.¹⁶ Dit ruime begrip kent weer een onderverdeling in groepen en soorten. Er worden tamelijk veel verschillende groepen en soorten dieren voor bestialiteit gebruikt. De keuze voor een bepaalde soort hangt vaak af van de mate van beschikbaarheid. De beschikbaarheid is meestal afhankelijk van de nabijheid van een soort. En de nabijheid van een soort hangt weer af van de leefwijze van de mens. Hierdoor worden vaak huis- en boerderijdieren gekozen, maar er zijn ook gevallen bekend waar vogels, reptielen, vissen, zeezoogdieren en zelfs insecten werden gebruikt.¹⁷ De meest voorkomende soorten die door mannen worden gebruikt zijn evenwel het paard, de koe, de ezel, het varken, het schaap, de geit en de kip. Door vrouwen wordt de hond het meest gebruikt en in enkele gevallen het paard.¹⁸

De combinatie van de drie componenten – met hun verschillende varianten – kan leiden tot diverse vormen van bestialiteit. Zo kan een man werkelijke

---

¹³ Dekkers 1992, p. 66; Van Caenegem 1984, deel 25 p.18.

¹⁴ Caenegem 1984, deel 25, p.18.

¹⁵ Ascione 2005, p. 122-125. Ik ga hierop in hoofdstuk 6 uitvoeriger in.

¹⁶ Caenegem 1984, deel 7, p. 302.

¹⁷ Dekkers 1992, p. 66-67, 150-156.

¹⁸ Rapport bestialiteit 2004, p. 11.

geslachtsgemeenschap hebben met een koe. Of kan een vrouw een hond gebruiken als middel voor bevrediging zonder geslachtsgemeenschap en hierbij tegelijkertijd de hond bevredigen. Zoals ik al in de inleiding van dit hoofdstuk heb vermeld, ga ik niet in op verdere details bij deze voorbeelden.

1.3 Omvang

De schaal waarop bestialiteit voorkomt is niet exact bekend. Er zijn in het verleden wel onderzoekers geweest die getracht hebben te achterhalen wat de omvang van bestialiteit is. Een van die onderzoekers was de Amerikaan Alfred Kinsey, hoogleraar in de dierkunde en seksuoloog.¹⁹ In een onderzoek in de jaren vijftig vroeg hij twintigduizend Amerikanen naar de frequentie van hun seksuele ervaringen met dieren. Hieruit kwam als resultaat dat 8% van de mannen en 3,5 % van de vrouwen wel eens aan enige vorm van bestialiteit had gedaan. Op het platteland zou dit zelfs oplopen tot 50% van de mannen.²⁰ Deze resultaten zijn echter zeer omstreden, omdat Kinsey seksualiteit namelijk louter als biologisch verschijnsel beschouwde en de groep onderzochten waarschijnlijk ook niet echt representatief was voor de gehele Amerikaanse bevolking.²¹ In Europa heeft Ronald Grassberger een poging ondernomen door Oostenrijkse rechtbankverslagen van 1923 tot 1965 te onderzoeken. Ervan uitgaande dat het werkelijk aantal gevallen van bestialiteit vier à vijf keer hoger was dan het aantal zaken dat hij vond, concludeerde hij dat 1 à 2% van de mannelijke plattlandsbevolking aan bestialiteit deed.²²

---

¹⁹ Dekkers 1992, p. 148.

²⁰ Wikipedia de vrije encyclopedie, *Zoöfilie*, <<http://nl.wikipedia.org/wiki/Zoofilie#column-one>> (geraadpleegd 10-11-2005).

²¹ Caenegem 1984, deel 13, p.139-140.

²² Dekkers 1992, p. 150.

Uit deze voorbeelden blijkt dat het niet goed mogelijk is om achter de exacte omvang van bestialiteit te komen. Voor de vraag of de gedraging afkeurenswaardig en strafwaardig is, is dit ook niet echt van belang.

1.4 Gevolgen

Gevolgen van bestialiteit voor het dier kunnen neutraal, positief of negatief zijn. Dit hangt af van het type seksuele handeling dat met het dier wordt verricht en de mate van geweld waarmee het gepaard gaat. Ik beperk me tot de negatieve gevolgen omdat deze een onderdeel vormen van de problematiek van bestialiteit.

Het gebruik van een dier als seksueel object zonder geslachtsgemeenschap kan, indien een dier in zijn geheel als middel ter bevrediging zonder geslachtsgemeenschap wordt gebruikt, leiden tot de dood van het dier. De dood kan door zuurstoftekort of overmatig geweld worden veroorzaakt.

De echte geslachtsgemeenschap tussen mens en dier kan meerdere negatieve gevolgen hebben. Allereerst kan een dier beschadigd raken dan wel pijn ondervinden als gevolg van de geslachtsgemeenschap. Dit kan ontstaan doordat het met geweld gepaard gaat of omdat de anatomie van het dier niet in verhouding staat met die van de man.²³ Dieren kunnen door het geweld of de anatomische incompatibiliteit zelfs overlijden.²⁴ Penetraties kunnen bij dieren ernstige ontstekingen veroorzaken en tot zwaar gestoord en gevaarlijk gedrag leiden.²⁵ Vervolgens is er een mogelijkheid dat dieren door mensen met geslachtsziekten besmet worden en hier zelf weer andere dieren mee besmetten, maar dit is vrij uitzonderlijk. In het verleden heeft het overbrengen van geslachtsziekten van mens op dier tot onvruchtbaarheid van een zeer grote groep geleid.

Ter illustratie een voorbeeld afkomstig uit een officieel rapport van de Franse Académie de Médecin uit het jaar 1866. In Algerije geloofden bepaalde Arabieren dat ze van hun geslachtsziekten konden genezen door met een ezelin te copuleren. Één man besmette hierbij een ezelin met syfilis. De hengst die haar daarna dekte kreeg de ziekte ook en besmette op zijn beurt weer alle merries waarmee hij paarde.²⁶

---

²³ Rapport bestialiteit 2004, p. 11.

²⁴ Dekkers 1992, p. 80-81.

²⁵ Gaia 2006a, Gaia, persbericht *Gaia steunt wetsvoorstel senator Vandenhove*, <<http://www.gaia.be/nl/nieuws/140406b.html>>, publicatie 14 april 2006.

²⁶ Dekkers 1992, p.144-145.

Tot slot kunnen dieren naast een lichamelijk ook een geestelijk trauma oplopen, al is dit wel moeilijker waar te nemen:

‘(...) er is geen hormoon, gedrag of andere fysiologische variabele die in de praktijk op een eenvoudige en ondubbelzinn[i]ge manier kan aangeven in hoeverre dieren zich goed voelen. Er zijn [er] wel (...) die aanwijzingen kunnen verschaffen over dierenwelzijn, wanneer ze in hun samenhang beoordeeld worden en wanneer daarbij de individuele achtergrond, soortspecifieke eigenschappen en huisvestingscondities van het dier mede in beschouwing worden genomen.’²⁷

Voorbeelden van bedoelde indicatoren zijn: verminderd of niet meer reageren op prikkels van buitenaf; stereotype, telkens herhalende zinloze gedragingen; ander gestoord gedrag zoals agressie en beschadigend gedrag.²⁸

---

²⁷ F.H. de Jonge en B.M. Spruijt 2001, p.56.

²⁸ F.H. de Jonge en B.M. Spruijt 2001, p. 56-57.

1.5 Samenvatting

Bestialiteit is bekend onder vele synoniemen die allemaal duiden op seksuele betrekkingen van mensen, zowel mannen als vrouwen, met veel soorten dieren. De seksuele betrekkingen kunnen bestaan uit louter aanraking van genitaliën, bevrediging van mens en/of dier zonder geslachtsgemeenschap en de geslachtsgemeenschap. De omvang van bestialiteit is niet te schatten, maar de negatieve gevolgen voor het dier kunnen zeer divers zijn en variëren van licht tot ernstig lichamelijk en ook geestelijk letsel tot zelfs de dood van het dier. Dit vormt een van de redenen waarom de ernst van bestialiteit niet miskend zou mogen worden.

Hoofdstuk 2 Bestialiteit in historisch perspectief

Bestialiteit was een delict waarover men in vroeger tijd liever niet sprak; het was een *peccatum mutum*, een ‘stomme zonde’. Het werd door Europese juristen *crimen nefandum contra naturam* of *offensa cu[i]us nominatio crimen est* genoemd; ‘een overtreding die je maar beter niet bij de naam noemt.’²⁹ Er zijn weinig rechtszaken bewaard gebleven, omdat men meestal alles wat aan het feit herinnerde wilde vernietigen, zo ook de processtukken.³⁰

Precies een decennium geleden verscheen in het eerste nummer van het blad *Penose* van de Vereniging voor Strafrecht Peter Noll, een bijdrage over een geval van bestialiteit in onze streken, waarin dit stilzigen werd doorbroken. Het betrof een strafproces tegen een jong schaapsherdertje uit Loon op Zand uit 1779.³¹ Voordat ik tot behandeling van deze zaak over ga, schets ik een geschiedenis van de bestraffing van bestialiteit vanaf de Middeleeuwen, van een eerdere datum zijn er namelijk amper processen bewaard gebleven.

2.1 De Middeleeuwen

Bestialiteit behoorde eertijds tot de tegennatuurlijke zedendelicten.³² In de Middeleeuwen werden deze delicten enerzijds als ketterij gezien en hierdoor werden ze meestal aan het oordeel van de kerkelijke rechter onderworpen.³³ Anderzijds werden zedendelicten als huwelijksaangelegenheden gezien en hierdoor behoorden ze als inbreuken op het

---

²⁹ Dekkers 1992, p. 134.

³⁰ Dekkers 1992, p. 136.

³¹ Boeren 1996, p. 13.

³² Maes 1945, p. 236.

³³ Maes 1945, p. 236.

huwelijks sacrament tot de jurisdictie van de kerk. De kerkelijke rechter verkoos als straf de boetedoening boven de doodstraf.³⁴

In de latere Middeleeuwen – vanaf de veertiende maar vooral de vijftiende eeuw – trok de wereldlijke rechter, de ‘schepenbank,’ de zedendelicten aan zich.³⁵ Omdat aanvankelijk eigen rechtsregels, zoals wettelijke voorschriften of costumiere (gewoonterechtelijke) bepalingen vrijwel ontbraken, moest de schepenbank zelf bepalen wat voor straf ze bij tegennatuurlijke zedendelicten oplegde.³⁶ Bij voorkeur legde ze de doodstraf door verbranding op, de zogenoemde vuurdood.³⁷

De kerkelijke rechtbank maar ook de wereldlijke rechtbank achtte bestialiteit strafbaar op grond van de goddelijke wetten die met name te vinden waren in het Oude Testament. In het Oude Testament kan men in het boek Leviticus lezen dat bestialiteit een vorm van ongeoorloofde geslachtsgemeenschap is:

‘Niemand van jullie mag seksuele omgang hebben met een dier. Ook een vrouw mag zich niet met een dier afgeven. Zo’n perverse handeling zou je immers onrein maken.’³⁸

Geslachtsgemeenschap met dieren diende de voortplanting niet en was daardoor tegennatuurlijk. Zelfs het aanraken van dierlijke geslachtsdelen viel onder bestialiteit, tenzij dit noodzakelijk was in kader van beroep en bedrijf.³⁹ Op bestialiteit stond de doodstraf, zoals in Leviticus wordt vervolgd:

‘Wanneer een man seksuele omgang heeft met een dier, moet hij onherroepelijk ter dood gebracht worden: ook het dier moet worden afgemaakt’.⁴⁰

‘Wanneer een vrouw zich afgeeft met een dier, moet zowel de vrouw als het dier gedood worden. De man of vrouw die zich aan zo iets schuldig maakt, moet onherroepelijk ter dood gebracht worden: beiden hebben hun dood aan zichzelf te wijten.’⁴¹

Op dit zedendelict staat in het oude testament zo’n zware straf, omdat het een directe ongehoorzaamheid aan God oplevert en zo een doodzonde vormt. De doodstraf van

³⁴ Deschner 1978, p. 316.

³⁵ Maes 1945, p. 237.

³⁶ Broers 2003, p. 58.

³⁷ Maes 1945, p. 237.

³⁸ De Bijbel, OT Leviticus 18:23.

³⁹ Dekkers 1992, p. 135.

⁴⁰ De Bijbel, OT Leviticus 20:15.

⁴¹ De Bijbel, OT Leviticus 20:16.

mens én dier diende volgens het Oud-Testamentische recht te worden voltrokken door steniging, daarna door verbranding.⁴²

2.2 De Nieuwe Tijd

In de Nieuwe Tijd hebben meerdere rechtsgeleerden zich over de kwestie van geslachtsverkeer tussen mens en dier gebogen. Zo werd bestialiteit door de beroemde Vlaamse juristen Filips Wielant en Joos de Damhouder als een vuil feit tegen de natuur beschouwd.⁴³ Deze onkuisheid gold als een groter en zwaarder misdad dan vele andere, omdat het openlijk de natuur schond en de geoorloofde regels van de natuur misbruikte.⁴⁴ Het was derhalve tegennatuurlijk en een diepe belediging van God. De dader en het beest dienden beiden te worden gestraft met de dood door het vuur.⁴⁵ In zijn Corte instructie in materie criminele uit circa 1510 nam Wielant de volgende strafbepaling op:

‘Dit crim, twelc dat gheheeten es zodomye of zonde jeghen natuere, es zeeerre abhminable, injurieux ende diffameeux in rechte, ende te pungnieurene metter doot. De welcke zonde inneheeft drie specien, te wetene, met lieden, met beesten, ende met hemzelven. Ende alst ghedaen es met beesten, de facteur ende de beesten worden tsamen ghepuniert metten viere’⁴⁶

---

⁴² Dekkers 1992, p. 135.

⁴³ Damhouder 1981, p. 166.

⁴⁴ Damhouder 1981, p. 166.

⁴⁵ Damhouder 1981, p. 168.

⁴⁶ Wielant 1995, p. 222.

Joos de Damhouder nam deze passages van Wielant grotendeels over in zijn handboek uit 1555 en werkte de strafbaarstelling verder uit. Hij besteedde daarbij met name aandacht aan het feit dat ook het dier ter dood gebracht moest worden. Het dier kan immers onmogelijk schuldig zijn aan een wet die het dier niet kan eerbiedigen, omdat het niet in zijn macht ligt deze te kennen. Daarnaast ontbreekt de opzet en de wil tot zondigen bij het dier.⁴⁷ Deze vraag kwam echter volgens Damhouder geheel en al niet aan de orde, omdat het dier niet werd gestraft om zijn eigen misdaad, maar om het feit dat het instrument was van de meest onuitsprekelijke zonde jegens God.⁴⁸ Een redeloos beest in leven laten terwijl een mens wel op vaak vreselijke wijze wordt gedood zou schandelijk en ondraaglijk zijn voor iedereen die het dier zou zien leven.

In later eeuwen zou het juridische en moralistische denken nog niet veel veranderen. Nog steeds werden daders van bestialiteit met de dood bestraft, ‘*opentlyk voor het oog en ten afschrik van ’t volk.*’⁴⁹ De Utrechtse criminalist Anthonius Matthaeus categoriseerde bestialiteit samen met sodomie in de zin van homoseksualiteit en overeenkomstige zonden, onder *venus monstrosa*, de ‘onnatuurlijke lust’. Volgens Matthaeus diende op grond van zowel de Romeinse als de goddelijke wetten aan degene die zich aan *venus monstrosa* schuldig maakte, de doodstraf te worden opgelegd.⁵⁰ De goddelijke wetten die door Matthaeus werden aangehaald kenden geen voorschriften over de wijze van voltrekking van de doodstraf, maar de Romeinse wetten (I. 4.18.4) schreven executie door middel van het zwaard voor.⁵¹ Het was in de praktijk echter gebruikelijk om de daders door middel van verbranding ter dood te brengen. Ook de Hollandse rechtsgeleerde Simon van Leeuwen liet deze rechtsgewoonte prevaleren boven het geleerde recht.

Niet alleen in juridische literatuur maar ook in de wetgeving worden bepalingen gewijd aan bestialiteit of sodomie.

In de Middeleeuwen had de wereldlijke rechter een discretionaire bevoegdheid bij de strafoplegging. Aan deze discretionaire bevoegdheid kwam in 1656 grotendeels een einde, doordat de Staten-Generaal het *Echtreglement, over de steden en ten platten lande, in de heerlijkheeden en dorpen*, staande onder de Generaliteit,

---

⁴⁷ Damhouder 1981, p. 168.

⁴⁸ Damhouder 1981, p. 168.

⁴⁹ Van Leeuwen 1780, boek 4 cap.37, par 10 (deel II p. 280).

⁵⁰ Matthaeus, *De criminibus*, boek 48, tit. 3, cap. 6, par. 8 (deel II, p. 323).

⁵¹ Broers 2006, p. 19 van de conceptversie.

afgekondigde.⁵² Het Echtreglement kende een breed scala aan straffen voor zedendelicten variërend van vermogensstraffen tot lijfstraffen tot zelfs vrijheidstraffen. Voor zware zedendelicten, zoals sodomie – waaronder bestialiteit viel – had de wetgever daarentegen geen regeling opgesteld, maar verwees nog steeds naar het geldende en het geleerde recht.⁵³

Niet alleen in de Nederlanden maar ook in andere landen kwamen daders van bestialiteit voor de doodstraf in aanmerking. Zo verging het ook Jean de La Soille, een zesentwintigjarige ezeldrijver uit Villeneuve-L'Archevêque in 1555. Een getuige verklaarde dat Jean de meeste zorg aan een ezelin besteedde, die hij in een aparte stal liet slapen. Een andere verklaarde dat Jean haar op een vreselijke manier tegen de natuur misbruikte. Een herbergier verklaarde vervolgens zelfs dat hij Jean op heterdaad heeft betrapt. Hierop werd Jean schuldig bevonden, afgevoerd op een kar waar de ezel aan vastgemaakt was en vervolgens werden beiden op een zeer ingewikkelde wijze ter dood gebracht. Jean werd op een ladder gehesen die tegen een paal op het grote plein van de stad is gezet en moest van de verbranding van zijn ezel getuige zijn. Hierna werd hij opgehangen en gewurgd waarna zijn lichaam in hetzelfde vuur als de ezelin werd geworpen.⁵⁴

Ook een eeuw later werd een dader van bestialiteit nog gewurgd en gehangen en vervolgens samen met het dier op de brandstapel vernietigd. Het proces tegen de meester-wagenmaker Antoine de la Rue uit 1622 getuigt hiervan. Hij was door zijn vrouw beschuldigd van bestialiteit met hun merrie en dienovereenkomstig veroordeeld.⁵⁵

In dat zelfde jaar moest een man uit New Haven, die veroordeeld was voor bestialiteit met meerdere dieren, getuige zijn van de executie van zijn koe, twee varzen, drie schapen en twee zwijnen, voordat hij zelf werd gedood.⁵⁶

Het lijkt erop dat de dader tot twee keer toe bestraft wordt. Ogenscheinlijk, want in de meeste gevallen werd de eigenlijke straf slechts symbolisch ten uitvoer gelegd.

---

⁵² Broers 2003, p. 57.

⁵³ Broers 2003, p. 58. (art. 89). Een geannoteerde editie van dit reglement is als bijlage opgenomen in L.J.E. de Beer Beyers, *Die Echtreglement en die Suid-Afrikaanse reg* (Leiden 1953) 167-193.

⁵⁴ Dekkers 1992, p. 135.

⁵⁵ Dekkers 1992, p. 136-137.

⁵⁶ Deschner 1978, p. 316.

De dader werd dan eerst gewurgd aan de wurgpaal en vervolgens met een brandende bos stro in het aangezicht geblakerd.⁵⁷

Wanneer de eigenlijke straf – de vuurdood – echt werd toegepast werd de dader vaak nog eerst gewurgd ter verzachting van het leed dat met de vuurdood gepaard ging. Had men echter geen medelijden met de veroordeelde, dan werd hij eerst wat aangebraden op de brandstapel, daarna gewurgd en vervolgens verbrand om alle overblijfselen te vernietigen, zodat de wereld voor goed van het kwaad werd gezuiverd. Het dier werd meestal met een klap op de kop buiten bewustzijn geslagen voordat het verbrand werd.⁵⁸

Anderzijds waren er ook gevallen bekend waar dank zij een doorbreking van de stilte omtrent bestialiteit het dier er levend van af kwam. In 1705 werd een ezelin vrijgesproken, omdat ze het slachtoffer was geworden van haar baas Jacques Ferron en niet uit vrije wil met hem had meegewerkt. Ze had haar leven te danken aan ontlastende verklaringen van plaatselijke notabelen, die erg op haar gesteld waren vanwege haar goedheid.⁵⁹ Deze zaak is echter een uitzondering op de regel dat het dier gedood moest worden omdat het als hulpmiddel had gediend voor de zonde van de mens.⁶⁰

Nu wil ik terugkomen op de zaak van het jonge schaapsherdertje uit 1779, die speelde in onze streken. De zaak is indertijd aangespannen door de drossaard van Loon op Zand tegen de twaalfjarige Gerrit Brent.⁶¹ De drossaard dacht hem op heterdaad met een schaap betrappt te hebben, spande een procedure tegen hem aan en vorderde de doodstraf.⁶² Maar na een rechtsgeleerd advies, gegeven door een tweetal advocaten uit 's-Hertogenbosch, bleek dat een jongen van zijn leeftijd niet de fysieke vermogens had dit feit te plegen. Tevens stond zijn leeftijd aan strafbaarheid in de weg, omdat een morele wil ontbrak tot het begaan van dit feit. Ook waren de feiten niet overtuigend bewezen, omdat er maar één getuigenverklaring was terwijl er twee nodig waren. En ten slotte wist de jongen misschien niet eens welk feit hij precies had bekend, hij kon immers gedacht hebben dat de drossaard doelde op het boerenjongensspelletje schaaaprijden. Gerrit ontkwam zo aan de dood door het vuur.⁶³

---

⁵⁷ Broers 2003, p. 80.

⁵⁸ Dekkers 1992, p. 138.

⁵⁹ Deschner 1978, p. 317.

⁶⁰ Damhouder 1981, p. 166.

⁶¹ Boeren 1996, p. 13.

⁶² Boeren 1996, p.13. Verklaring van drossaard Everts, 6 oktober 1779, Oud-Rechterlijk archief van de gemeente Loon op Zand bevindt zich in het streekarchief "Het kwartier van Oisterwijk" te Oisterwijk.

⁶³ Boeren 1996, p. 14.

2.3 Naar een Wetboek van Strafrecht

Aan het begin van de 19^e eeuw kwam in Nederland de codificatiebeweging op gang.⁶⁴ Er zijn meerdere ontwerp wetten voor een nationaal wetboek van strafrecht tot stand gebracht, waarvan slechts enkele succesvol waren. De ontwerpen zijn te verdelen in twee denkrichtingen.

Enerzijds was er een richting die de oude bijbelse normen en waarden aanhing, anderzijds was er een richting die – naar de Franse ideologie van de Verlichting – de bijbelse normen en waarden meer terzijde schoof. Voor de bestraffing van bestialiteit had dit zo zijn consequenties.

De ene keer kwamen er onder invloed van de eerste stroming wetsontwerpen tot stand die bestialiteit onder onnatuurlijke ontucht plaatsten, met bijbehorende zware straffen. Zo zou de dader van bestialiteit langdurige eenzame opsluiting of verbanning voor het leven te wachten staan. Dit laatste was ook de aangewezen straf voor degene die aan de dader gelegenheid verschafte om bestialiteit in zijn woning of huis te plegen.⁶⁵ Voor de aanzetter tot het delict had men zelfs de doodstraf door ophanging voor ogen.⁶⁶ Later werden de strafmogelijkheden uitgebreid tot geseling, brandmerk, zeer lange gevangenisstraf of verbanning voor het leven uit het rijk der Nederlanden.⁶⁷

De andere keer kwamen er ontwerp codificaties tot stand die bestialiteit niet eens als zelfstandig delict noemden. Dit omdat deze ontwerpen op Franse leest waren geschoeid en in navolging van het Verlichte gedachtegoed recht en moraal scheidde. Delicten die op de bijbelse moraal waren geënt, zoals bestialiteit, werden hierdoor afgedaan als onechte misdaden en werden op zichzelf niet meer strafwaardig geacht. Bestialiteit werd hierdoor nog slechts strafwaardig geacht als het een openbare schending van de eerbaarheid opleverde. Hiervan was sprake wanneer er iemand geschokt raakte door het aanschouwen van het feit. Als straf achtten de makers van deze codificaties meestal een geringe gevangenisstraf of een geldboete voldoende.⁶⁸ Dit was het geval in de Code Pénal van 1811 die tot aan 1886 in Nederland van kracht is geweest.⁶⁹

---

⁶⁴ Baaijens-van Geloven 1985, deel I, p. 7-16.

⁶⁵ Baaijens-van Geloven 1985, deel II, p. 86, art. 79, 80, 82 ontwerp Lijfstraffelijk wetboek 1804.

⁶⁶ Baaijens-van Geloven 1985, deel II, p. 86, art. 81 ontwerp Lijfstraffelijk wetboek 1804.

⁶⁷ Baaijens-van Geloven 1985, deel II, p. 188, art. 326 jo. 328 Crimineel Wetboek voor Koninkrijk Holland 1809.

⁶⁸ Baaijens-van Geloven 1985, deel III, p. 219, art. 330 Code Pénal 1811.

⁶⁹ Baaijens-van Geloven 1985, deel I, p. 9.

Tussen 1811 en 1886 zijn er nog vele ontwerpcodificaties tot stand gekomen die het telkens niet tot wet brachten. De ontwerpwet die dit uiteindelijk wel lukte was die van 1881. Deze werd in 1886 aangenomen onder de naam Wetboek van Strafrecht.⁷⁰ Sindsdien kon er op de volgende gronden op bestialiteit worden gereageerd. Allereerst was in art. 239 lid 1 een bepaling opgenomen voor het geval bestialiteit in het openbaar plaatsvond:

‘Met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste driehonderd gulden wordt gestraft: openbare schennis van de eerbaarheid.’⁷¹

Vanzelfsprekend is het artikel in de loop der jaren meerdere malen gewijzigd naar de veranderende maatschappelijke ontwikkelingen. Hierdoor wordt schennis van de eerbaarheid tegenwoordig met een veel lagere straf bedreigd:

‘Met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie wordt gestraft schennis van de eerbaarheid:

- 1°. op of aan een plaats, voor het openbaar verkeer bestemd;
- 2°. op een andere dan onder 1° bedoelde openbare plaats, toegankelijk voor personen beneden de leeftijd van zestien jaar;
- 3°. op een niet openbare plaats, indien een ander daarbij zijns ondanks tegenwoordig is.’

Het begrip ‘openbaar’ is aanzienlijk gespecificeerd vergeleken met de oorspronkelijke bepaling uit 1886. Vanwege het feit dat een mens tegenwoordig minder snel ergens door geschokt raakt en dit als minder ernstig wordt gezien vergeleken met vroeger is het strafmaximum aanzienlijk verlaagd.

Tevens stonden de artikelen die dierenmishandeling strafbaar stelden tot beschikking van justitie, indien een dier door bestialiteit beschadigd was geraakt of was gestorven. Omdat de strafbaarstelling van dierenmishandeling sinds 1886 nogal eens veranderingen heeft ondergaan en de uiteenzetting hiervan zeer omvangrijk is, behandel ik deze in het volgende hoofdstuk.

---

⁷⁰ Baaijens-van Geloven 1985, deel I, p. 15.

⁷¹ Baaijens-van Geloven 1985, deel VI, p. 62-63.

2.4 Samenvatting

Bestialiteit werd in de christelijke samenleving in navolging van de bijbel streng bestraft, maar dit ging meestal wel gepaard met een stilzwijgen.

In de Middeleeuwen werd bestialiteit aanvankelijk als tegennatuurlijk zedendelict tot de jurisdictie van de kerk gerekend, omdat het enerzijds een doodzonde jegens God vormde en anderzijds als zedendelict het huwelijks sacrament schond. Hoewel de bijbel de doodstraf voorschreef koos de kerkelijke rechter er voor om de zaak af te doen met een boetedoening door de dader.

In later eeuwen kwam het delict onder de jurisdictie van de wereldlijke rechter te staan. Deze had een discretionaire bevoegdheid bij het opleggen van een straf en koos er voor om het delict zwaar te bestraffen. De doodstraf was hierbij de meest geïndiceerde straf.

Ook rechtsgeleerden beschouwden bestialiteit als een zeer gruwelijk delict dat zo zwaar mogelijk moest worden bestraft. Niet alleen de dader maar ook het dier moest het vaak met de dood bekopen. Men liet het liefst geen spoor achter van het delict en ging hierin heel ver om maar het stilzwijgen omtrent het delict te kunnen volhouden. Van de zaken die desondanks bewaard zijn gebleven is bekend dat dader en dier levend verbrand werden en als ze geluk hadden werden ze van tevoren gedood. In een zeer uitzonderlijk geval kon het dier de dood ontlopen dank zij goedwillende burgers die het stilzwijgen durfden te doorbreken in het voordeel van het dier.

Dat de bestraffing zo zeer beheerst werd door de moraal van de Bijbel is zo gebleven tot aan de scheiding van recht en moraal. Ten gevolge van de Verlichting is er nog wel sprake geweest van een schommeling tussen enerzijds het volgen van de oude norm op grond waarvan bestialiteit als zelfstandig delict zwaar bestraft diende te worden en anderzijds de nieuwe norm waardoor bestialiteit niet meer als zelfstandig delict werd gezien. In dat geval werd het louter nog licht bestraft indien er mensen direct door geschokt waren doordat ze de dader op heterdaad hadden betrappt en/of indien een dier door bestialiteit ernstig beschadigd is geraakt. Hierbij had men niet de bescherming van

het dier voor ogen maar de bescherming van de zedelijkheidsgevoelens van de mens dan wel het economisch belang van de eigenaar. In hoofdstuk 4 zal hierop nog worden teruggekomen.

Hoofdstuk 3 Dierenmishandeling in historisch perspectief

Was in voorafgaande eeuwen dierenmishandeling voornamelijk een civielrechtelijke kwestie die aanleiding gaf tot schadevergoeding aan de eigenaar van het dier, in 1886 werd het ook een strafrechtelijke aangelegenheid. Hier is een groeiproces aan voorafgegaan dat zijn oorsprong vindt in het begin van de 19^e eeuw. Toen groeide namelijk bij enkele elitaire individuen het besef dat een dier zelf ook bescherming verdiende. Vanuit deze opvatting werd in 1824 in Engeland de eerste dierenbeschermingsvereniging opgericht, *The Society for the Prevention of Cruelty to Animals* welke zich inzette tegen dierenmishandeling. Vervolgens beïnvloedden

deze dierenbeschermers ook de elite in andere landen, mede omdat deze hun internationale status tegenover Engeland wilden behouden. De elite ging – vanuit morele, humanitaire of religieuze opvattingen – de volgens hen brute onderklasse door middel van scholing beschaven en zo ontstond er maatschappelijk draagvlak voor een humanere omgang met dieren.⁷² In dit klimaat kwamen er wetbepalingen tegen dierenmishandeling tot stand, waardoor dierenmishandeling decennia later uiteindelijk ook in ons land een strafrechtelijke aangelegenheid werd. Het was echter niet alleen vanwege het besef dat een dier zelf ook bescherming verdiende, dat men overging tot een strafbaarstelling van dierenmishandeling. Enkelen waren destijds op de hoogte van een verband tussen het plegen van dierenmishandeling en het plegen van gewelds- en zedendelicten tegenover mensen. Men geloofde dat het misbruik van dieren de geest van de dader corrumpeerde zodat hij sneller in staat was tot geweldsdelicten tegen mensen.⁷³

Bij het schetsen van de geschiedenis van bestraffing van dierenmishandeling beperk ik me tot de artikelen die betrekking konden hebben op de mishandeling die met bestialiteit samenhangt.

3.1 1886-1920

Toen het wetboek van Strafrecht op 1 september 1886 werd ingevoerd, had justitie drie artikelen in handen waarmee ze tegen dierenmishandeling kon optreden: art.

---

⁷² Davids 1989

K.Davids, *Dieren en Nederlanders, Zeven eeuwen lief en leed*, Utrecht: Matrijs, 1989, p. 116-117.

⁷³ Dit verband was overigens eeuwen eerder geconstateerd door Montaigne.

Montaigne 1957, p. 306, 313.

254, art. 350 en art. 455 Sr. Omdat alleen de eerste twee artikelen eventueel betrekking konden hebben op mishandeling die samenhangt met, of het gevolg is van bestialiteit behandel ik alleen deze twee.

Art. 254 Sr werd in de afdeling der misdrijven tegen de zedelijkheid opgenomen en had de volgende strekking:

‘Mishandeling van een dier wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

Indien het misdrijf in het openbaar gepleegd wordt, wordt gevangenisstraf van ten hoogste vier maanden of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden opgelegd.’

‘Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn verlo[o]pen sedert de schuldige wegens hetzelfde misdrijf onherroepelijk is veroordeeld kan de gevangenisstraf met een derde worden verhoogd.’

‘Poging tot dit misdrijf is niet strafbaar’⁷⁴

Uit deze wetstekst volgt dat iedereen – ook de eigenaar van een dier – voor dierenmishandeling in het openbaar en buiten het openbaar kon worden bestraft.

Het begrip mishandeling is erg ruim en de wet zweeg over de betekenis. Minister Modderman van Justitie zei destijds echter het volgende over het begrip:

‘Het is niet voldoende, dat de handeling is én opzettelijk én wreed, maar zij moet zijn opzettelijk-wreed, met andere woorden, het opzet moet gericht zijn op de wreedheid.

Wanneer daarentegen de smart van het dier niet doel, maar middel is voor een rationeel doel, dan is het artikel niet van toepassing.’⁷⁵

---

⁷⁴ Baaijens-van Geloven 1985, deel VI, p. 208-209.

⁷⁵ Michiels-van Verduijnen 1881, p. 10.

Indien de opzettelijk wrede behandeling van een dier zedekwetsend wordt valt het binnen het bereik van de strafwet.⁷⁶ Ook handelingen waarbij geen wreedheid werd bedoeld - maar wel het zedelijke gevoel van anderen kon worden gekwetst - zouden hieronder vallen.⁷⁷ Een geval van bestialiteit had hieronder kunnen vallen.

Voor het begrip openbaar was niet de toegankelijkheid van de plaats, maar de openlijkheid van het feit beslissend, waaraan was voldaan indien het door het publiek kon worden gezien of gehoord.⁷⁸ Dit kon als strafverzwarende omstandigheid gelden, omdat de wetgever de bedoeling had de zedelijke gevoelens van de mensen die getuige waren van dierenmishandeling te beschermen.⁷⁹ Een handeling jegens dieren uitgevoerd in de beslotenheid van de huiselijke kring, kon alleen strafbaar zijn als er mensen aanwezig waren die door de handeling in hun zedelijke gevoelens worden gekwetst. Indien bij de aanwezigen geen gevoelens van medelijden en barmhartigheid waren opgewekt, dan kon het feit niet vervolgd worden.⁸⁰

Aanvankelijk legden rechters vooral de nadruk op de zedekwetsendheid, maar later verschoof de aandacht meer naar het opzet en doel van de handeling.⁸¹

Als recidive gold het plegen van hetzelfde feit. Hieronder viel mishandeling van een dier, hetzij in het openbaar, hetzij niet in het openbaar in wat voor vorm dan ook. 'De herhaling van mishandeling, van wreedheid is beslissend, niet de herhaling van hetzelfde feit of dezelfde soort van feiten.'⁸² Voor bestialiteit betekende dit dat ook een dader die zich eerder aan gewone dierenmishandeling had schuldig gemaakt als recidivist kon worden bestraft indien hij nu voor het eerst een dier had mishandeld door een daad van bestialiteit.

De oorspronkelijke gedachte dat het dier bescherming verdiende – die niet alleen onder de elite maar ook onder bewindslieden heerste ten tijde van het opstellen van de artikelen – werd door de plaatsing van het artikel in de afdeling der misdrijven tegen de zedelijkheid finaal aan de kant gezet. Nog steeds werd niet het dier, maar de mens als slachtoffer gezien en kon alleen worden opgetreden indien er een menselijk belang

---

⁷⁶ Michiels-van Verduijnen 1881, p. 35. HR 30 april 1888, *W* 5555.

⁷⁷ Michiels-van Verduijnen 1881, p. 39.

⁷⁸ Michiels-van Verduijnen 1881, p. 35-36.

⁷⁹ De Bordes en Evertsen 2004, p. 22.

⁸⁰ RB 's-Hertogenbosch, 11 november 1886, *W* 5347.

⁸¹ HR 31 oktober 1887, *W* 5489, HR 16 mei 1892, *W* 6191 en HR 3 februari 1902, *W* 7722.

⁸² Michiels-van Verduijnen 1881, p. 37.

– de zedelijkheid – geschaad was. Het dier werd louter als zaak, vatbaar voor eigendom gezien.

De strafrechter had zich op grond van de letter van de wet van een ruime toepassing kunnen bedienen, zodat er krachtig tegen dierenmishandeling kon worden opgetreden, maar dit viel aanvankelijk in de praktijk zeer tegen omdat ook hij zich meestal aan kant van de aanhangers van de opvatting van Minister Modderman schaarde.⁸³ Dierenmishandeling kon alleen worden bestraft indien het opzet enkel en alleen op de wreedheid was gericht en dus de wreedheid doel was van de handeling.⁸⁴ Indien dierenmishandeling als middel ter bereiking van een ander doel kon worden aangemerkt bleef de leedtoebrenging – hoe ernstig deze ook was geweest – onbestraft.⁸⁵

Na geruime tijd stapte de Hoge Raad echter af van deze opvatting.⁸⁶ Dit had waarschijnlijk te maken met een circulaire van de minister van justitie Ort van 12 december 1917, waardoor onder dierenmishandeling ook het opzettelijk aan een dier toebrengen van leed of letsel, ‘met overschrijding van hetgeen ter bereiking van een overigens wel geoorloofd doel redelijk toelaatbaar is te achten.’ Het accent kwam meer te liggen op het toegepaste middel.⁸⁷ In hierop volgende rechtszaken bediende de rechter zich van een proportionaliteitseis, de rechter keek ‘of de maat van hetgeen ter bereiking van het door de beklaagde beoogde doel nodig was’ overschreden was.⁸⁸

Art. 350 Sr bood de mogelijkheid dierenmishandeling als vernieling strafbaar te stellen. Het luidde anno 1886 als volgt:

---

⁸³ HR 3 februari 1902, *W* 7722 en 3 oktober 1905, *W* 8283.

⁸⁴ HR 30 april 1888, *W* 5555. HR 15 april 1918, *W* 10274.

⁸⁵ HR 27 oktober 1890, *W* 5957.

⁸⁶ HR 13 mei 1918, *W* 10252.

⁸⁷ De Bordes en Evertsen 2004, p. 30. De circulaire is gepubliceerd in *W* 10180.

⁸⁸ HR 13 januari 1919, *NJ* 1919, p. 220.

‘Hij die opzettelijk en wederrechtelijk eenig goed dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort vernielt, beschadigt, onbruikbaar maakt of wegmaakt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden. Gelijke straf wordt toegepast op hem, die opzettelijk en wederrechtelijk een dier dat geheel of ten deele aan een ander toebehoort doodt, beschadigt, onbruikbaar maakt of wegmaakt.’⁸⁹

Met dit artikel kon een eigenaar die zich schuldig maakte aan mishandeling van zijn eigen dier niet worden bestraft, omdat het in dit artikel om vernieling van (deels) andermans eigendom draait. Een eigenaar is zelf gerechtigd met zijn eigen eigendom naar believen om te gaan, ook als dit een dier – een levend wezen – betreft. Alleen werd dit wel door art. 254 beperkt.

De bewijslast bij dit artikel was betrekkelijk eenvoudig in vergelijking met die van art. 254 Sr, want er hoefde enkel opzet op de bestanddelen bewezen te worden.

3.2 1920-1996

Zoals meestal bij wetgeving het geval is, waren ook deze twee artikelen aan wijzigingen onderhevig door maatschappelijke veranderingen en hierop volgende nieuwe inzichten.

In 1920 werd art. 254 Sr zo gewijzigd dat het artikel mishandeling van een dier als zodanig niet meer strafbaar stelde.⁹⁰

---

⁸⁹ Michiels-van Verduijnen 1881, p. 4-5.

⁹⁰ Bosua 2003, p. 17.

‘Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste drie honderd gulden wordt gestraft:

1°, hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk aan een dier pijn of letsel veroorzaakt of de gezondheid van een dier benadeelt:

2°, hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zo[o]danig doel toelaatbaar is opzettelijk aan een dier dat geheel of ten deele aan hem toebehoor[t] en onder zijn opzicht staat of aan een dier tot welks onderhoud hij verplicht is, het no[o]dige levensonderhoud onthoudt.

Het dier kan, indien het den schuldige toebehoort worden verbeurdverklaard.

Poging tot dit misdrijf is niet strafbaar.⁹¹

Het bestanddeel mishandeling had voorheen tot veel verwarring geleid waardoor het zó beperkt uitgelegd was dat het wel herzien moest worden.

Het opzet diende niet meer op de wreedheid te zijn gericht zoals voorheen, maar louter nog op de bestanddelen die na opzet in het artikel waren opgenomen, de gedraging zelf vormde deze bestanddelen. Het zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, kon nu objectief worden uitgelegd.⁹² Een dier werd nog steeds als ding, zaak gezien; dit komt tot uiting in de mogelijkheid tot verbeurdverklaring.

In het parlement was betoogd opzet in zijn geheel uit het wetsartikel te schrappen, maar dit werd geen werkelijkheid.⁹³

Door de invoering van het redelijk doel criterium moest er een afweging worden gemaakt tussen de belangen van dieren en menselijke belangen. De rechter werd door

---

⁹¹ Semplonius 1920, p. 138.

⁹² HR 16 januari 1922, *NJ* 1922, p. 345.

⁹³ Bosua 2003, p. 18.

de letter van de wet gedwongen tot deze belangenafweging. Zelfs al werd er door de rechter een redelijk doel gevonden dan nog kon niet meer elk middel onbeperkt worden ingezet ter bereiking van dit doel. Het middel moest nu voortaan voldoen aan een wettelijk vastgelegde proportionaliteitseis.

Dit had een grote verandering moeten gaan betekenen vergeleken met voorheen toen nog het opzet op de wreedheid gericht moest zijn en haast geen enkele handeling als dierenmishandeling werd aangemerkt door strafrechters. Echter was er nu weer geen sprake van grote veranderingen. Wederom waren de rechters terughoudend bij het bepalen van de grens van het toelaatbare, waardoor zij niet aan een echte belangenafweging tussen menselijk en dierlijk belang toe kwamen. Economische belangen werden al gauw aanwezig geacht,⁹⁴ deze wogen zwaarder dan het dierenleed dat ertegenover stond en zo bleef het dier aan de verkeerde kant van de weegschaal staan.

Omdat er altijd een antropocentrische⁹⁵ interpretatie van dierenleed volgde werd niet gauw iets als dierenmishandeling gezien. De grondslag voor strafbaarstelling werd niet in een eigen waarde van het dier gevonden maar in het opgewekte medelijden van de mens.⁹⁶ Alleen evidente ernstige gevallen werden bestraft⁹⁷ en gecompliceerde zaken werden door politie en justitie vaak onbehandeld op een stapel gelegd.

Omdat de artikelen naar mening van dierenbeschermingsorganisaties en anderen die zich om het lot van het dier bekommerden te weinig bescherming boden, werd er gelobbyd voor een in hun ogen betere wetgeving. Als gevolg hiervan trad in 1961 de

---

⁹⁴ Dit was vaak het geval bij couperen van staarten of oren ongeacht de methode, zie HR 27 juni 1938, *NJ* 1939/101 en HR 31 oktober 1939, *NJ* 1939/102.

⁹⁵ De mens als middelpunt en doel van de schepping beschouwend, zie hoofdstuk 4.1.

⁹⁶ Bosua 2003, p.18.

⁹⁷ Art. 114 lid 3 Gwwd.

Wet op de Dierenbescherming in werking waardoor mede art. 254 Sr werd herzien, maar deze herziening hield niet veel verandering in ten opzichte van het voorgaande art. 254 Sr.

‘Met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van ten hoogste vijfhonderd gulden wordt gestraft:

1. hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk een dier pijn of letsel veroorzaakt of de gezondheid van een dier benadeelt:

2. hij die, zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, opzettelijk een dier, dat geheel of ten dele aan hem toebehoort en onder zijn toezicht staat of aan een dier, tot welks verzorging hij verplicht is, de nodige verzorging onthoudt.

Het dier kan, indien het de schuldige toebehoort, worden verbeurdverklaard. Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren zijn verlopen, sedert een vroegere veroordeling van de schuldige wegens gelijk misdrijf of wegens de in artikel 455 omschreven overtreding onherroepelijk is geworden, kan gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste duizend gulden worden opgelegd.’

De bijzondere verbeurdverklaring die dit artikel nog kende, kwam al na 2 jaren te vervallen.⁹⁸ Tegenwoordig kunnen dieren verbeurd worden verklaard op grond van art. 33 e.v. WvSr.

Poging tot het misdrijf werd voortaan strafbaar, ondanks het feit dat poging tot mishandeling van mensen niet strafbaar was.⁹⁹ Ook nu werd het strafmaximum verhoogd, maar in de praktijk bleef de opgelegde straf ver onder maat.¹⁰⁰

Art. 350 lid 2 Sr bleef hetzelfde luiden, de maximum gevangenisstraf bleef hetzelfde alleen werd de hoogte van de boete aangepast aan de behoeften van de tijd.

3.3 1996-heden

Precies een eeuw nadat dierenmishandeling als delict in het strafrecht werd geplaatst, werd het deels uit het Wetboek van Strafrecht getild en naar de speciale Gezondheids-

---

⁹⁸ De bepaling betreffende verbeurdverklaring is vervallen bij wet van 20 november 1963, Stb. 485.

⁹⁹ Bosua 2003, p. 20.

¹⁰⁰ Boon 1983, p. 144-145.

en welzijnswet voor dieren overgeheveld. Hiermee was dierenmishandeling geen zedendelict meer.

De Gezondheids- en welzijnswet voor dieren werd op het principe van intrinsieke waarde gestoeld. Dit principe houdt in dat ieder individueel dier een eigenwaarde heeft, onafhankelijk van het nut of schadelijkheid voor de mens. Dit principe stond al in 1981 in de Nota Rijksoverheid en Dierenbescherming.¹⁰¹ Het begrip intrinsieke waarde gold als achtergrond waar vanuit men wilde inspireren tot een andere manier van omgaan met dieren. Het leek een revolutie te gaan ontketenen waardoor een dier niet louter als ding zou worden beschouwd. De juridische staat van dieren bleef echter onveranderd. Een dier is volgens het Burgerlijk Wetboek nog steeds een roerende zaak,¹⁰² het vormt een voorwerp ter inbeslagname, art 36b Sr of verbeurdverklaring, art. 33 e.v. Sr. Een dier wordt op grond van art. 37 van het EG-verdrag zelfs als product beschouwd.

De Gezondheids- en welzijnswet voor dieren is een kaderwet. De verdere invulling van de wetsartikelen geschiedt in AMvB's of ministeriële regelingen. Er is sprake van een gelede normstelling.¹⁰³ Bij het opstellen van de artikelen van de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren heeft men veel afgekeken van de strafrechtsartikelen die men er mee trachtte te vervangen. Uiteindelijk heeft art. 36 Gwwd het artikel 254 lid 1 sub 1 Sr vervangen en liet art. 37 Gwwd het artikel 254 lid 1 sub 2 Sr vervallen bij de inwerkingtreding op 1 september 1996. Omdat voor bestialiteit alleen art. 36 van belang is laat ik een behandeling van art. 37 achterwege.

Artikel 36 luidt:

---

¹⁰¹ Nota Rijksoverheid en Dierenbescherming, 1981, Tweede Kamer, zitting '81, 16 966 nr. 1-2, p.3, p. 13-14.

¹⁰² Art. 5:8 lid 3 BW.

¹⁰³ De Bordes en Evertsen 2003, p. 42-43.

1. Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van een dier te benadelen.
2. Tot de in het eerste lid verboden gedragingen worden in ieder geval gerekend:
  - a. een dier arbeid doen verrichten, welke kennelijk zijn krachten te boven gaat of waartoe het uit hoofde van zijn toestand ongeschikt is:
  - b. een koe met overvolle uier vervoeren of op een markt of openbare verkoping ten verkoop houden:
  - c. bij de verlossing van een koe gebruik te maken van dierlijke trekkracht of van een niet door Onze Minister daarvoor toegelaten krachttoestel:
  - d. een hond als trekkracht gebruiken.
3. Een ieder is verplicht hulpbehoevende dieren de nodige zorg te verlenen.¹⁰⁴

Men trachtte met de Gwwd aan de vaagheid te ontkomen die voorgaande regelingen met zich mee hadden gebracht, maar zelfs de concrete delictsomschrijvingen uit deze wet kennen enige vaagheid. Dit komt tot uiting in art. 36 met de woorden: zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is. Het is nu opnieuw aan de rechter om hieraan een invulling te geven, omdat de wet weer geen begrenzing stelt. Daarentegen is het zo goed als onmogelijk om alle gevallen in de wet op te sommen, niet alle gevallen zijn bij voorbaat te voorzien en omstandigheden van het geval kunnen ook niet in een mal worden gegoten.

Bij de gedragingen die in lid twee van het artikel zijn genoemd hoeft niet het ontbreken van een redelijk doel te worden aangetoond, ze zijn namelijk door hun expliciete benoeming zonder meer strafbaar.¹⁰⁵ Dit was in het geval van bestialiteit wel wenselijk geweest, omdat de gedraging op deze manier zonder meer strafbaar zou zijn geweest.

Er is een nieuw begrip aan dierenmishandeling toegevoegd: welzijn. Ook indien een dier hierin is aangetast zonder dat daar een redelijk doel voor is aangemerkt is, is er sprake van dierenmishandeling. Van het nieuwe begrip is geen definitie in de wet opgenomen, omdat de wetgever vond dat hij nog onvoldoende kennis hier omtrent bezat. Door middel van wetenschappelijke kennis en definities kan men enigszins tot een invulling van dit begrip komen: welzijn houdt zowel de lichamelijke als de

¹⁰⁴ De algemene zorgplicht van artikel 36 lid 3 is niet overgenomen uit het Wetboek van Strafrecht, maar was nieuw. Bosua 2003, p. 24.

¹⁰⁵ Bosua 2003, p. 25.

ethologische aspecten van het leven van een dier in.¹⁰⁶ Het begrip reikt dus verder dan alleen de gezondheid van een dier. Een gezond dier hoeft namelijk niet altijd een goed welzijn te ervaren. Dit is ongeveer vergelijkbaar met een mens: een mens kan lichamelijk kerngezond zijn maar toch niet lekker in zijn vel zitten door de omstandigheden waarin hij zich bevindt.

Het bestanddeel opzet heeft men in art. 36 Gwwd laten vervallen. Wat men meer dan zeventig jaar eerder had geopperd was nu wel mogelijk geworden. Het aanwezig achten van schuld is tegenwoordig voldoende om tot een veroordeling wegens dierenmishandeling in de zin van art. 36 Gwwd te kunnen komen.

Omdat dierenmishandeling in art. 121 lid 1 als misdrijf gekwalificeerd werd, was de maximum straf sinds 1996 twee jaren of een geldboete van de 4^e categorie. Hier kwam pas in 2006 verandering in toen de langverwachte strafverhoging inging. Tegenwoordig kan er voor een gedraging in strijd met de voorschriften bij of krachtens art. 36 lid 1, een gevangenisstraf van ten hoogste drie jaren worden opgelegd. Indien de gedraging in het kader van beroep of bedrijf is geschied dan kan een boete in de vijfde categorie worden opgelegd. Tevens zijn de boetebedragen naar boven bijgesteld, de vierde categorie houdt nu een boete van € 16.750 in.¹⁰⁷

Normaal geschiedt de opsporing van strafbare feiten door de politie. In het kader van de Gwwd zijn tevens buitengewoon opsporingsambtenaren met de opsporing belast.¹⁰⁸ De belangrijkste instanties waartoe zij behoren zijn de AID en de LID.

De AID, Algemene Inspectie Dienst is een publieke instelling, onderdeel van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze houdt zich wat de Gwwd betreft vooral bezig met het welzijn van landbouwdieren en niet met het wel en wee van gezelschapsdieren. De instelling die zich daarmee wel bezighoudt is de Landelijke Inspectiedienst van de Dierenbescherming, LID. Dit is een private inspectiedienst en een onafhankelijke rechtspersoon naast de Dierenbescherming.¹⁰⁹ De LID werkt grotendeels op basis van meldingen van dierenmishandeling die afkomstig kunnen zijn van particulieren, politie of de AID. Allereerst probeert de LID de meeste zaken zelf af te handelen door informatie te verschaffen. Indien dit niet mogelijk is en er voldoende grond is om tot handelen over te gaan, wordt de melding in een klacht omgezet op voorwaarde dat de melder het dier zelf heeft gezien of dat er

---

¹⁰⁶ Bosua 2003, p. 25.

¹⁰⁷ Art. 23 lid 4 Sr.

¹⁰⁸ Art. 114 lid 3 Gwwd.

¹⁰⁹ De Bordes en Evertsen 2003, p. 58.

op locatie kan worden gecontroleerd.¹¹⁰ Zodra de melding in een klacht is omgezet ligt de zaak in handen van de officier van justitie, die beslist om de zaak te vervolgen, of op een andere wijze af te doen overeenkomstig de wettelijke mogelijkheden.

Een rechter heeft het hele sanctiepakket tot zijn beschikking. Zoals eerder vermeld kan een dier op grond van art. 33 Sr worden verbeurdverklaard, zodat het dier als het ware verlost wordt van de mishandelingen. Indien iemand zijn hond gebruikt om een kat te doden en daarop veroordeeld wordt op grond van dierenmishandeling, kan de hond onttrokken worden aan het verkeer op grond van art. 36 e.v. Sr. De hond zou dan kunnen vallen onder 36c sub 2 of 3 Sr.

Voor geweld dat niet tegen mensen is gericht is de maximale tbs-termijn 4 jaar.¹¹¹ Onlangs werd de tbs-termijn van een man die meer dan honderd cavia's dood had gemarteld verlengd voor de maximale periode van vier jaar.¹¹² Hier was het evident dat er sprake was van dierenmishandeling. In minder evidente gevallen staat de onzekerheid over de mogelijke aantasting van dierenwelzijn aan de toepassing van de algemene strafbaarstelling op grond van art. 36 Gwwd in de weg.¹¹³ In geval van bestialiteit zou dit het gevaar zijn omdat niet iedereen dezelfde handeling als leedtoebrenging of aantasting van welzijn of aantasting van gezondheid ziet.

Naast art. 36 Gwwd stelt art. 350 lid 2 Sr dierenmishandeling overigens nog steeds strafbaar. De gevangenisstraf die een dader op grond van dit artikel kan worden opgelegd is niet verhoogd door de herijking strafmaxima, maar is nog steeds dezelfde als in 1886. De boete is aangepast aan de hedendaagse tijd. Het blijft onmogelijk om een eigenaar voor het doden van zijn eigen dieren te bestraffen indien dit niet met mishandeling gepaard is gegaan.¹¹⁴ De bewoording van het artikel is immers onveranderd gebleven. Het belang van de eigenaar weegt nog steeds zwaarder dan dat van het dier.

---

¹¹⁰ De Bordes en Evertsen 2003, p. 59.

¹¹¹ Art. 37 e.v. Sr.

¹¹² Reinders 2006.

¹¹³ Pres. RB. Zwolle 4 augustus 2000, *KG* 2001, 122.

¹¹⁴ De Bordes en Evertsen 2003, p. 27, 28. Art. 43 Gwwd dat wel het doden van dieren verbiedt in andere dan bij AMvB aangewezen gevallen is nog niet in werking getreden.

3.4 Samenvatting

De strafwetsbepalingen met betrekking tot dierenmishandeling uit 1886 hadden nog steeds de bescherming van de mens voor ogen en ‘geenszins de strekking een dier zelf en als zodanig voor mishandeling te behoeden,’¹¹⁵ ondanks de veranderde opvattingen van de elite en enkele Leden van de Staatscommissie voor de Zamenstelling van een Wetboek van Strafrecht omtrent de beschermingswaardigheid van het dier. Dierenmishandeling werd louter strafbaar gesteld indien een menselijk belang – aanranding van zedelijke gevoelens of eigendom – geschonden was. Het dier werd puur als een zaak – voorwerp van eigendom – gezien. Het toenmalige artikel 245 Sr werd door de Hoge Raad zo beperkt geïnterpreteerd dat er bewezen moest worden dat het opzet op de wreedheid gericht was geweest alvorens er sprake was van dierenmishandeling. Dit was velen een doorn in het oog. Zo ook Minister van justitie Ort, die in 1917 met zijn circulaire aan de procureurs-generaal bij de gerechtshoven een ruimere interpretatie wilde bewerkstelligen. Volgens hem moest onder dierenmishandeling voorts worden verstaan: ‘het opzettelijk aan een dier toebrengen van leed of letsel zonder geoorloofd doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van een wel geoorloofd doel redelijk toelaatbaar is te achten.’ Hierdoor zou het veroorzaken van leed, noodzakelijk ter verwezenlijking van een geoorloofd doel, niet altijd als redelijk toelaatbaar beschouwd kunnen worden. De Hoge Raad ging vervolgens wel over tot een nieuwe jurisprudentie, maar ging hierbij niet geheel mee in Ort’s redenering. Het doel heiligde nog steeds elk noodzakelijk middel en de Hoge Raad brengt weer een beperking aan door pas een strafbaarheid aan te nemen indien iemand bewust meer pijn of letsel toebracht dan voor een redelijk

---

¹¹⁵ Michiels-van Verduijnen 1881, p. 4.

doel aanvaardbaar was. Om tot een krachtigere aanpak van dierenmishandeling te komen moest er dus wel een wetswijziging komen.

De wijziging van 1920 zorgde wel voor een enigszins betere bescherming van dieren vanwege het verlaten van de eis dat het opzet op de wreedheid moest zijn gericht. Tevens was niet meer elk middel geoorloofd ter bereiking van het als redelijk te beschouwen doel. Het bleef echter wel een feit dat het bij de belangenafweging vooral ging om een afweging van menselijke belangen en niet van een dierlijk belang tegenover een menselijk belang. Veelal ging het om een afweging van economische belangen tegenover een ander menselijk belang. De mens stond nog steeds in het middelpunt.

De invoering van de Gwwd beloofde een kleine revolutie, het dier werd een zelfstandige – intrinsieke – waarde toegekend en leek meer de aandacht te krijgen, zodat niet alleen de mens in het middelpunt stond. In de praktijk bleek ook dit echter een wassen neus te zijn. Het feit dat een dier een zaak is – vatbaar voor eigendom en ondergeschikt aan de mens – staat nog altijd voorop. Dit blijkt ook uit de utilistische formulering van art. 36. De ernst van dierenmishandeling wordt nog altijd niet erkend, omdat men nog steeds de nadruk legt op menselijke belangen en dat is terug te zien in de wet en de rechterlijke beslissingen.

Hoofdstuk 4 Dier versus mens in filosofisch en religieus perspectief

Aan elke beslissing gaat een keuzemoment vooraf, zelfs aan de beslissing om geen besluit te nemen, hetwelk zelf overigens weer een beslissing vormt. Elke beslissing heeft zijn achtergrond, ratio die in het keuzemoment de doorslag geeft. En de ratio achter het al dan niet strafbaar stellen van bestialiteit en dierenmishandeling of al dan niet bestraffen ervan kent vele vormen. Deze beweegredenen zijn echter wel onder te verdelen in drie stromingen die betrekking hebben op hoe men in de maatschappij tegenover het dier staat. Het maatschappelijk denken waardoor de relatie tussen het belang van het dier enerzijds en de mens anderzijds wordt beheerst wordt sinds mensenheugenis hoofdzakelijk vorm gegeven door filosofen, theologen en religieuze leiders. Het recht wordt op haar beurt gevormd door het maatschappelijk denken. Wat door de maatschappij als beschermingswaardig wordt geacht wordt beschermd door de wet. Dit is altijd het geval geweest met het eigendom.

Het maatschappelijk denken over de verhouding tussen menselijk en dierlijk belang is te zien als een drietand die empathie als steel heeft. Want de mate waarin de mens zich in het dier kan verplaatsen bepaalt hoe men over de positie van het dier denkt.

Het eerste denkmodel – het belang van het dier is ondergeschikt aan dat van het belang van de mens – zorgde er altijd voor dat het dier het wezenlijk aflegde tegenover de mens. Het dier staat zo altijd aan de verkeerde kant van de weegschaal.

Het tweede denkmodel – dat het belang van het dier is verweven met dat van de mens – laat de weegschaal redelijk in onbalans in het nadeel van het dier.

Een derde denkmodel – het belang van het dier is gescheiden van maar gelijk aan het belang van de mens – laat de weegschaal in balans komen.

Om tot hun overwegingen te komen hebben de denkers zich laten leiden door de kennis die zij bezaten over het dier en de mens en wat zij zo op het oog konden observeren. Zo kwamen sommige denkers tot het inzicht dat dieren net als mensen konden voelen en waren hierdoor eerder geneigd om een dier tegen mishandeling te beschermen dan mensen die van mening waren dat dieren helemaal niet kunnen voelen. Sommige mensen kijken nou eenmaal niet verder dan hun neus lang is.

4.1 Ondergeschikt

‘En God zei[de]: Laat ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis, opdat zij heersen over de vissen der zee en over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipende gedierte dat op aarde kruipt.’¹¹⁶

Het dier wordt hier gezien als ondergeschikt aan de mens, die als uitverkoren wezen dier en natuur naar believen kan gebruiken. De mens wordt ook op andere plaatsen in de bijbel aangewezen als het middelpunt van het leven op aarde. Deze opvatting wordt ook wel antropocentrisch genoemd. Ten tijde van het schrijven van de bijbel beschouwde de mens de natuur nog altijd als iets mysterieus, ongrijpbaars. En men

---

¹¹⁶ De Bijbel, OT Genesis 1:26.

moest vaak vechten voor zijn bestaan. Het dier was vaak voor de mens een tegenstander of concurrent in *the battle for the survival of the fittest*. Hierdoor valt het zeker te verklaren dat de mens geenszins bereid was empathie op te brengen voor sommige dieren. Indien de mens van het dier verloor overleed hij simpelweg maar als de mens van het dier won dan voelde hij zich superieur. Het ontbrak de mens aan de kennis en kunde dit anders te zien en het meest logische voor de mens was vervolgens om zichzelf in het middelpunt te plaatsen. Deze opvatting is vervolgens van overlever op overlever: van ouder op kind overgebracht gedurende de hele geschiedenis, de zogeheten overlevering.

De opvatting dat de belangen van het dier ondergeschikt zijn aan die van de mens geldt dan wel van oudsher, maar werd in de loop der tijd wel met ogenschijnlijk verschillende argumenten onderbouwd. Ogenschijnlijk omdat ze allemaal op hetzelfde neerkomen: het dier wordt gezien als object in plaats van een subject zodat de mens vanzelfsprekend superieur wordt en het dier aan zijn wil kan onderwerpen.

Zo gebruikte Aristoteles het argument dat alleen mensen een moreel en rationeel begrip kennen ‘vanwege dit in het bijzonder onderscheidt de mens zich van andere dieren, dat hij alleen een perceptie heeft van goed en kwaad, van juist en onjuist.’¹¹⁷ Thomas Aquinas bouwde voort op Aristoteles’ opvatting en richtte zich verder op rationaliteit. Omdat dieren volgens hem niet als rationele wezens aangemerkt konden worden, mocht de mens het dier naar believen gebruiken als gevolg van zijn superieure positie in het goddelijke plan.¹¹⁸

Andere filosofen maakten weer een onderscheid tussen mens en dier op grond van het zelfbewustzijn. Ze hadden geleerd of zelf bedacht dat alleen mensen een zelfbewustzijn kenden. Georg Hegel stelde het zich als volgt voor, dat dieren hoofdzakelijk reageerden op externe stimulansen, waar ze al bij voorbaat innerlijk vatbaar voor waren.¹¹⁹ René Descartes ging hierin nog een stapje verder, hij stelde dat dieren simpelweg voorgeprogrammeerde mechanismen waren zonder ratio, zelfbewustzijn of zielen.¹²⁰

Friedrich Nietzsche en Thomas Hobbes benadrukten de mogelijkheid te spreken als cruciaal in het onderscheid tussen mens en dier.¹²¹

---

¹¹⁷ Aristoteles 1912, § 1253a, nr. 4.

¹¹⁸ Aquinas 1945, p. 220 nr. 24.

¹¹⁹ Hegel 1975, p. 49-50.

¹²⁰ Descartes 1996, p. 34-36.

¹²¹ Manning 1994, p. 90.

De filosofen leggen allemaal een nadruk op de superieure kwaliteiten van de mens en koppelen deze aan de toestemming die god aan de mens heeft gegeven om over de dieren te heersen. Ze gingen hierin zelfs zo ver dat ze deze heerschappij als onbeperkt beschouwden, waardoor de mens alles met het dier mocht doen wat hij wenste. Fichte en Sidwick bepleitten dit in de 19^e eeuw door te stellen dat men jegens het dier, eigendom van de mens zijnde, geen enkele verplichting had behalve dan die uit sommige menselijke belangen voortvloeiden. Er kon dus ook geen sprake zijn van enig juridisch concept jegens dieren. Dieren zouden noch recht hebben op een juiste behandeling noch zouden mensen de verplichting hebben hiervoor zorg te dragen.¹²² Anderen bepleitten hetzelfde op grond van het contractenrecht. Omdat een dier door zijn beperkingen niet aan een sociaal contract met de mens kan deelnemen heeft het dier geen recht op menselijke rechten zoals gelijkheid voor het recht.¹²³

Sommige van deze argumenten zijn inmiddels door de wetenschap achterhaald, maar de andere argumenten en de hoofdgedachte dat een dier een object is gelden tot op de dag van vandaag nog steeds voor vele mensen. Dit geeft nog altijd aanleiding tot misbruik van dieren en heeft er zelfs voor gezorgd dat rechters en wetgevers misdaden jegens dieren als futiel en als licht antisociaal feit beschouwden.

---

¹²² Manning 1994, p. 90-91.

¹²³ Rawls 1971, p. 505.

4.2 Verweven

Ondanks de wijdverbreid gedragen opvatting dat de mens superieur is aan het dier, kwamen sommigen tot de conclusie dat dieren niet louter als bezitting mogen worden gezien. Ook al hebben dieren geen recht op het volle spectrum aan morele en juridische rechten, moet er geen onnodig misbruik van hen worden gemaakt. Het moet niet zo zijn dat we puur vanwege het feit dat we de mogelijkheid hebben dieren de vernietigen en beheersen ook vanzelfsprekend van deze mogelijkheid gebruik maken. Een herhaaldelijk onnadenkende wreedheid jegens dieren zou de mens verlagen tot wreed gedrag jegens mensen.¹²⁴

Een aantal filosofen en theologen had geconstateerd dat de belangen van mens en dier enigszins in onderling verband stonden. Theologen baseerden zich wederom op de Bijbel en vormden zo drie argumenten om hun standpunt te onderbouwen. Ten eerste spoorde de Bijbel zelf mensen aan om dieren goed te behandelen.¹²⁵ Ten tweede hield God van zijn hele creatie, inclusief de dieren, daarbij had hij de dieren gevoelens en de mogelijkheid tot het ervaren van geluk gegeven. Indien de mens door het dier kwaad te behandelen hier afbreuk aan deed dan schond hij Gods wil.¹²⁶

Ten slotte kwamen ook de christelijke theologen tot de conclusie dat onnodige wreedheid tegenover dieren kon leiden tot brute handelingen naar mensen toe. Omdat een goede christen wordt geacht van zijn buur te houden en goed te zijn voor anderen, gold misbruik van dieren als indirecte inbreuk op deze door God opgelegde deugd.¹²⁷

De Bijbel gaat zo te zien nogal dubbelzinnig met het dier om. Dit geldt eigenlijk ook zo voor onze hedendaagse samenleving, aan de ene kant aanbidden wij ons huisdier soms tot het absurde toe, denk maar aan mensen die hun huisdier net zo kleden als een kind. En aan de andere kant laat het lot van andere dieren, zoals het productiedier (de naam zegt het al) de meeste mensen koud omdat het niet als levend wezen maar als ding wordt gezien.

---

¹²⁴ Montaigne 1957, p. 330.

¹²⁵ Manning 1994, p. 83. Spreuken 12:10 vormde hiervoor het bewijs.

¹²⁶ Manning 1994, p. 83.

¹²⁷ Manning 1994, p. 83, 84.

Dat andere religies zich vaak wel om het dier bekommerden was tegen het zere been van velen, omdat ze hun eigen westerse samenleving, juist omdat deze op de Bijbel is gefundeerd, als beschaafd beschouwden. De islam onder andere schreef speciale vriendelijkheid jegens dieren voor.¹²⁸

Ondanks dat de filosofen en theologen een indirecte plicht van de mens tegenover het dier bepleitten, ging men hierin niet zo ver dat dieren ook menselijke rechten verdienden. De nadruk lag vooral op het feit dat goed gedrag jegens dieren menselijke belangen diende. Hierdoor is er maar sprake van een kleine verschuiving tegenover de opvatting dat het dier ondergeschikt is aan de mens en heerst nog altijd het antropocentrisme.

4.3 Gescheiden maar gelijk

Anderen gingen weer een stap verder. Zij bepleitten dat – ondanks de verschillen die uiterlijk waarneembaar waren tussen dier en mens – het dier eigen belangen heeft die

---

¹²⁸ Manning 1994, p. 85

het beschermen waard zijn. Ze onderbouwden deze these door een weerlegging van de argumenten uit de eerste theorie.

Descartes had gesteld dat dieren ondergeschikt waren aan de mens omdat ze puur functioneerden als machines en hun lichaamsfuncties verklaard konden worden aan de hand van de wet der mechanica. Bij de verdere onderbouwing van zijn idee erkende hij echter wel twee belangrijke kenmerken, namelijk de spraak en de ziel.¹²⁹ Hiermee gaf hij zijn tegenstanders echter wel een strohalm, want waar Descartes stelde dat dieren totaal het vermogen tot spraak en rede misten en geen ziel kenden omdat zij geheel als automaten functioneerden, hoefden zij maar het tegendeel te bewijzen. De filosoof Montaigne onder andere schreef de perfectie van bepaalde dierlijke handelingen toe aan een dierlijke intelligentie die in sommige gevallen zelfs die van de mens overtrof. Hierdoor moest een dier wel een rationele, maar sterfelijke ziel hebben.¹³⁰ Een ander cruciaal punt in de theorie van Descartes was het vraagstuk van de pijn. Hoewel hij zelf niet van mening was dat een dier geheel geen beleving van pijn kende, hingen zijn volgelingen deze opvatting wel aan. Sommigen gingen hierin zelfs zo ver dat ze expres dieren gingen mishandelen, waarbij ze de pijnkreet van het dier als enkel kraken van het dier zijn klokwerk afdeden.¹³¹ Ze zagen namelijk een dier als automaat en niet als levend, voelend wezen en deden elk geluid dat een dier gaf af als mechanisch geruis.

Bentham wist in zijn tijd al dat deze opvatting pure nonsens was, omdat dieren wel in staat zijn plezier en pijn te beleven.¹³² Tegenwoordig weten de meeste mensen ook wel beter. De rede en intelligentie zijn niet wat voor een wezen een recht schept op een juiste behandeling maar het vermogen om te lijden. *'the question is not, Can they Reason? nor can they talk? but, Can they suffer?'*¹³³ Immers kent elk levend wezen het vermogen om te lijden. Lijden is een begrip dat qua inhoud voor iedereen zo'n beetje gelijk is, dat kan van het begrip intelligentie niet gezegd worden.

Het erkennen van een ziel en het vermogen te lijden in het dier zou wel de nodige consequenties hebben. Hebben de dieren rechten, zo ja welke en in hoeverre dienen deze te gelden?

Bentham zag de vrijwaring van onnodige bruutheid jegens dieren als recht, maar erkende dat het dier nog steeds gebruikt mocht worden om menselijk nut te dienen.

¹²⁹ Manning 1994, p. 86.

¹³⁰ Manning 1994, p. 87.

¹³¹ Manning 1994, p. 87.

¹³² Manning 1994, p. 93

¹³³ Bentham 1961, p. 381.

Hij vergeleek vreemd genoeg wel de status van het dier met die van de mensslaven van zijn tijd.¹³⁴ Vreemd omdat hij enerzijds pleitte voor de afschaffing van slavernij en voor de invoering van bepaalde dierenrechten, omdat men volgens hem geen onderscheid mocht maken naar uiterlijke kenmerken, maar anderzijds wel stelde dat een dier het menselijk nut moest dienen. Dan zou dit toch ook voor een slaaf hebben kunnen gelden in de ogen van voorstanders van de slavernij? Slaven dienden immers het nut van de mens.

Meerdere filosofen hebben in de 20^e eeuw gepleit voor betere behandeling van dieren. Men was mede op grond van de theorie van Darwin in gaan zien dat de mens niet in het middelpunt van het leven op aarde stond, zoals in het scheppingsverhaal was voorgesteld, maar er gewoon een onderdeel van vormde. De hele superioriteitsgedachte viel ineens in duigen waardoor men het dier als gelijke ging zien. De belangen van het dier zag men wel nog steeds als verschillend van die van de mens maar wel als gelijkwaardig aan die van de mens. Als dieren geen echte rechten konden hebben, omdat ze er zelf geen aanspraak op konden maken als subject, dan waren ze op zijn minst gerechtigd tot een goede behandeling in de vorm van een plicht van mens jegens dier. Singer pleitte dat gelijkheid hiervoor de basis moest vormen. *'the interest of every being affected by an action are to be taken into account and given the same weight as the like interests of any other being.'*¹³⁵

Ook andere argumenten van de aanhangers van de eerste theorie betreffende de ondergeschiktheid houden geen stand. Een dier werd geacht geen rechten te hebben en een mens omgekeerd geen plichten tegenover het dier, omdat het dier geen sociaal contract aan kan gaan met de mens vanwege het feit dat hij dit niet kon begrijpen. Echter kunnen kinderen dit ook niet en tegenover hen heeft een mens ook plichten.¹³⁶

Of men nu spreekt van het belang van dierenrechten of iets vergelijkbaars, het is duidelijk dat aan het einde van de 20ste eeuw het besef dat dieren in ieder geval een zekere menselijke eerbied dienen te ontvangen een zekere grip heeft gekregen op onze samenleving. De discussie omtrent wat deze eerbied voor dieren dient in te houden en in wat voor vorm deze gegoten zal gaan worden zal nog zeker jaren doorgaan alvorens men erover tot consensus zal komen. Maar het is duidelijk dat die er gaat komen. Dit is immers in de loop van de geschiedenis bij meerdere discussies omtrent het instellen van rechten voor bepaalde groepen het geval geweest. Denk

---

¹³⁴ Manning 1994, p. 93.

¹³⁵ Singer 1990, p. 5.

¹³⁶ Regan 1984, p. 228-231.

maar aan de afschaffing van de slavernij en het toekennen van rechten aan vrouwen. Wat eerst onmogelijk werd geacht is nu voor velen vanzelfsprekend geworden.

4.4 Samenvatting

Drie verschillende visies op de verhouding tussen de belangen van het dier en de belangen van de mens zijn de revue gepasseerd. In de eerste visie werd het dier totaal ondergeschikt geacht aan de mens omdat men de mens superieur achtte aan het dier aan de hand van de interpretatie van menselijke kenmerken. In de tweede visie deed men een stap vooruit door in te zien dat de belangen van het dier verweven zijn met die van de mens, maar men kende hierbij nog steeds een antropocentrische inslag in die zin dat men zich alleen om de belangen van het dier bekommert indien deze een menselijk belang raken. In de derde visie ziet men wel de eigenwaarde van het dier en lijkt los te komen van een antropocentrische kijk op de wereld. De wereld heeft in deze visie niet meer de mens als middelpunt, maar de mens als wezen vormt onderdeel van de wereld in zijn geheel.

Hoofdstuk 5 Bestialiteit in het buitenland

Aanvankelijk was bestialiteit in alle landen verboden op grond van de religieuze moraal. Hier kwam echter verandering in vanaf de Verlichting. Sindsdien kon het denken over de strafwaardigheid van bestialiteit binnen christelijke landen in twee stromingen onderscheiden worden. Enerzijds de Franse, die in hoofdstuk twee al deels aan de orde kwam, waarin recht en moraal gescheiden werden, met als gevolg dat bestialiteit op zichzelf niet expliciet bestraft werd. Anderzijds de Duitse die amper een scheiding tussen recht en moraal doorvoerde waardoor bestialiteit aanvankelijk wel expliciet als strafbaar feit bleef gelden op grond van de bijbelse moraal. Met het vervallen van de bijbelse moraal als motief om bestialiteit direct te bestraffen zag men geen andere mogelijkheid meer dan terug te vallen op een indirecte bestraffing via artikelen betreffende de schending van menselijke belangen zoals de zedelijkheid of het eigendomsrecht.

Nu lijkt zich een andere tendens te vertonen; enerzijds zijn er steeds meer mensen die zich het lot van het dier aantrekken en anderzijds geldt het erkennen van de

samenhang tussen geweld tegenover dieren en geweld tegenover mensen in veel landen als hoofdmotief om bestialiteit of bepaalde vormen ervan voortaan weer expliciet te bestraffen. Om dit toe te lichten heb ik gekozen voor een vergelijking met de volgende landen: de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, België, Duitsland, Frankrijk, Canada en Zwitserland. Ik ga tevens kort in op de bestraffing van bestialiteit in de islam omdat deze nog het aloude motief der moraal kent.

5.1 Christelijke landen

5.1.1 De VS

De VS is een land dat grote invloed heeft in de wereld, hierdoor komt het land een zekere voorbeeldfunctie toe.

Bestialiteit wordt in iets meer dan de helft van de staten expliciet verboden, in enkele hiervan als *misdeemeanour* (overtreding). In veel staten is bestialiteit echter een *confirmed felony* (halsmisdad) met een vast strafmaximum dat in sommige staten bestaat uit 20 jaar gevangenisstraf¹³⁷ en/of een boete van soms wel \$50.000.¹³⁸ In het overige deel van de helft van de staten is seksueel contact met dieren wel illegaal maar varieert de exacte straf.¹³⁹

Bestialiteit valt ook in de VS soms nog onder de noemer sodomie, terwijl deze term juist erg verwarrend is, omdat deze meestal in de zin van homoseksualiteit wordt gebruikt. In 2000 hebben de zes staten Oregon, Maine, Iowa, Illinois, Indiana en Missouri nieuwe wetgeving tegen bestialiteit in het leven geroepen toen er een decriminalisering van sodomie plaatsvond, want er was door die decriminalisering een ongewilde leemte ontstaan ten opzichte van bestialiteit, omdat het voorheen onder de noemer sodomie bestraft werd.¹⁴⁰

¹³⁷ Wikipedia free encyclopedia, Bestiality, *Legality by US State, Rhode Island*, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>> (geraadpleegd 26 augustus 2005)
State of Rhode Island General Laws <<http://www.rilin.state.ri.us/Statutes/Statutes.html>>

¹³⁸ Wikipedia free encyclopedia, Bestiality, *Legality by US State, Montana*, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>> (geraadpleegd 26 augustus 2005)
Law Montana <http://data.opi.state.mt.us/bills/mca_toc/index.htm> <<http://data.opi.mt.gov/bills/mca/45/8/45-8-205.htm>>

¹³⁹ Wikipedia free encyclopedia, Bestiality, *Legality by US State*, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>> (geraadpleegd 26 augustus 2005).

¹⁴⁰ Wikipedia free encyclopedia, Bestiality, *Legal status*, <<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>> (geraadpleegd 26 augustus 2005).

In de staten waar bestialiteit niet expliciet wordt verboden, gebruikt men *anti-cruelty statutes* (wetten betreffende wreedheid tegen dieren) waardoor er in bepaalde gevallen toch tegen kan worden opgetreden. Dit gebeurde in de zaak State vs. Mitchell. De man werd veroordeeld wegens mishandeling (als gevolg van bestialiteit) van de hond van zijn zwangere vriendin. Hem werd 5 jaar voorwaardelijk met een verplichte psychologische evaluatie opgelegd. Een dierenarts had geconstateerd dat het dier tekenen van angst vertoonde en verwondingen had als gevolg van de daad. Bijkomend werd Mitchell verboden gedurende die vijf jaar dieren te houden en contact te hebben met andermans dieren zonder toezicht.¹⁴¹

In de VS heeft men er enerzijds voor gekozen om bestialiteit expliciet strafbaar te stellen en hieraan soms een zeer hoge strafmaat toe te kennen, vooral vanwege de erkenning van het verband tussen geweld tegenover dieren en geweld tegenover mensen,¹⁴² maar misschien ook deels doordat men zich het lot van het dier aantrekt. Anderzijds wordt er in het overige deel van de VS nog net als in Nederland op bestialiteit gereageerd zoals door middel van een toepassing van wet- en regelgeving betreffende dierenmishandeling. De aanpak is daardoor bijna in iedere staat verschillend, zodat er geen sprake is van rechtseenheid. Eveneens vallen ook in dit land toch nog bepaalde gevallen van bestialiteit buiten de boot.

De maximum gevangenisstraf van 20 jaar die sommige rechters in de VS aan een dader van bestialiteit kunnen opleggen is veel hoger dan het maximum dat de Nederlandse rechter ter beschikking staat op grond van de Gwwd.

5.1.2 Groot-Brittannië

Bestialiteit in de vorm van geslachtsgemeenschap met een dier is in dit land strafbaar gesteld door sectie 69 van de *Sexual Offences Act*:

- (1) 'een persoon pleegt een strafbaar feit wanneer -
  - (a) hij opzettelijk een daad van penetratie met zijn penis pleegt,
  - (b) hetgeen wat is gepenetreerd de vagina of anus van een levend dier betreft en (c) hij weet dat, of onverschillig is of dat hetgeen is wat is gepenetreerd.
- (2) Een persoon (A) pleegt een strafbaar feit indien -

¹⁴¹ State vs Mitchell, <<http://pet-abuse.com/cases/2206/FL/US/1>>, bijgewerkt 28 juni 2004.

¹⁴² Dit verband is door meerdere professoren aangetoond en empirisch bewezen, ik zal dit in het volgende hoofdstuk nader toelichten.

- (a) A moedwillig aanzet tot, of toestaat, dat, A's vagina of anus wordt gepenetreerd, door
  - (b) de penis van een levend dier en
  - (c) A weet dat, of onverschillig is of dat hetgeen is waardoor A is gepenetreerd.
- (3) Een persoon schuldig aan een strafbaar feit onder deze sectie is onderhevig aan
- (a) op grond van veroordeling op grond van het standrecht, gevangenisstraf voor een termijn die 6 maanden niet overschrijdt of een boete die het wettelijk maximum niet overschrijdt of beide;
  - (b) op grond van een veroordeling op aanklacht, een gevangenisstraf die de termijn van 2 jaar niet overschrijdt.¹⁴³

De tekst is helder: in Groot-Brittannië kan tegen geslachtsgemeenschap met een dier, één vorm van bestialiteit opgetreden worden ongeacht of het dier mishandeld is of niet. Hierdoor kunnen in dit land meer gevallen van bestialiteit bestraft worden dan in ons land. Het strafmaximum is wel lager dan de straf in ons land op grond van de

---

¹⁴³ Sexual offences act Groot-Brittannië 2003, <<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2003/30042--b.htm>>

Gwwd, hoewel deze in ons land dus wel pas kan worden opgelegd indien bewezen is dat een dier mishandeld is als gevolg van bestialiteit.

5.1.3 Frankrijk

Sinds de scheiding tussen recht en moraal vanwege de Verlichting kende Frankrijk geen enkele wet die bestialiteit op zich bestrafte. Er kon alleen indirect tegen

bestialiteit worden opgetreden, bijvoorbeeld als er een dier door mishandeld was geraakt via de desbetreffende wetgeving. Met wet nummer 2004-204 van 9 maart 2004 kwam hier verandering in, de bepalingen werden voor het eerst aangepast aan de hedendaagse criminaliteit door een toevoeging van – of van seksuele aard – aan het artikel 521-1 van de Code pénal:

‘Het feit, openbaar of niet, van zware kwetsuren toebrengen van seksuele aard of het plegen van een daad van wreedheid jegens een huisdier, óf tam, óf in gevangenschap gehouden, wordt bestraft met twee jaar gevangenisstraf en een boete van 30.000 euro. In de hoedanigheid van aanvullende straf kan het tribunaal het houden van een dier verbieden, definitief of voor bepaalde tijd.’¹⁴⁴

Ook in dit land wordt pornografie met dieren verboden.¹⁴⁵

Alle handelingen van seksuele aard met dieren kunnen voorts bestraft worden. Het ontstaan van schade, pijn of lijden hoeft niet bewezen te worden zoals in Nederland.

---

¹⁴⁴ Wikipédia, l'encyclopédie libre, *Zoophilie*, <<http://fr.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>> (geraadpleegd 30 oktober 2005) : ‘(Loi n° 94-653 du 29 juillet 1994 art. 9 Journal Officiel du 30 juillet 1994) (Loi n° 99-5 du 6 janvier 1999 art. 22 Journal Officiel du 7 janvier 1999) (Ordonnance n° 2000-916 du 19 septembre 2000 art. 3 Journal Officiel du 22 septembre 2000 en vigueur le 1er janvier 2002) (Loi n° 2004-204 du 9 mars 2004 Journal Officiel du 10 mars 2004)’ <<http://www.legifrance.gouv.fr>>

¹⁴⁵ Zie art. 197 4. *Pornographie France Etat le 28 décembre 2004* <http://www.admin.ch/ch/f/rs/311_0/a197.html> (geraadpleegd 18 november 2005).

Tevens maakt het niet uit of het feit openbaar is of niet. Dit vergemakkelijkt het bewijs aanzienlijk en er zullen niet onverhoopt gevallen onbestraft blijven zoals in ons land vaak het geval is.

5.1.4 Canada

Bestialiteit wordt in art. 160 (1) van de *Code Criminel*, deel V verboden. De dader kan maximaal 10 jaar gevangenis worden opgelegd. Art. 160 (2) voorziet in dezelfde straf voor elke persoon die een ander ertoe dwingt een bestiale daad te plegen.¹⁴⁶

Canada stelt in vergelijking met Nederland bestialiteit wel direct strafbaar, maar de term wordt niet verder gedefinieerd. Het is daardoor niet duidelijk wat er allemaal onder bestialiteit wordt verstaan en welke handelingen strafbaar worden geacht en welke niet. Het is aan de rechter om dit te concretiseren, maar er zal zo niet snel eenduidigheid komen. De uiteindelijke straf die een dader opgelegd kan worden is aanzienlijk hoger dan de maximumstraf voor dierenmishandeling in ons land, die drie jaren bedraagt.

5.1.5 Zwitserland

In dit land wordt bestialiteit nog maar in enkele kantons expliciet verboden namelijk Appenzell, Innerrhoden en Basel-Landschaft. Verder zijn er in Zwitserland sinds 1935 geen wetsbepalingen meer die bestialiteit strafbaar stellen. Er kan pas worden opgetreden als een dier aantoonbare schade, pijn of lijden ondervindt. Net zoals in ons land het geval is. Sinds 2001 wordt de verspreiding en het bezit van pornografie met dieren of scènes van geweld toegebracht aan dieren wel verboden op grond van de artikelen 135 en 197 van de Code pénal.¹⁴⁷ Dit levert tegenstrijdige situaties op. Want enerzijds treedt men dus wel – anders dan in ons land – altijd op tegen pornografie met dieren, maar anderzijds treedt men niet in elk kanton op tegen dezelfde bestiale daad indien hiervan geen pornografische beelden worden vervaardigd. Hoewel enkele kantons dus bestialiteit op zich strafbaar achten, omdat

---

¹⁴⁶ Wikipédia, l'encyclopédie libre, *Zoophilie*, <<http://fr.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>> (geraadpleegd 30 oktober 2005).

¹⁴⁷ Gesetzgebung Schweizerische Eidgenossenschaft <http://www.admin.ch/ch/d/sr/311_0/a135.html> <http://www.admin.ch/ch/d/sr/311_0/a197.html> Wikipédia, l'encyclopédie libre, *Zoophilie*, <<http://fr.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>> (geraadpleegd 30 oktober 2005).

ze de ernst van het feit inzien vanwege de samenhang tussen geweld tegen mensen en geweld tegen dieren, maar ook omwille van het dier zelf, heeft men in de overige kantons nog de oorspronkelijke motieven in het achterhoofd en daarom ziet men alleen de strafwaardigheid van het feit in indien het direct een menselijk belang zoals het eigendomsrecht raakt.

5.1.6 België

Begin 2005 werd er in België voor het eerst een vervolging voor bestialiteit ingezet. De zaak kwam aan het licht nadat dierenrechtenorganisatie Gaia – na een tip over pornografie met honden op het internet – een klacht tegen onbekenden wegens dierenmishandeling bij het parket van Brussel had ingediend. Door middel van het daarop volgend gerechtelijk onderzoek kon de 36 jarige dader uit Genk – aan de hand van de pornografische afbeeldingen – geïdentificeerd worden. Hij hield tijdens de terechtzitting te Tongeren vol dat hij de dieren nooit pijn heeft gedaan, maar de asielhonden eerder plezier bezorgde door hen de kans te geven om tenminste één keer in hun leven seks te hebben. Eveneens beweerde hij dat hij zijn vrijwilligerswerk in het asiel stopzette omdat hij het leed dat de dieren werd aangedaan niet meer aankon en dat hij zich zo aan websites waarop vrouwen honden als levende dildo's gebruikten stoorde dat hij zelf foto's van een ander type op het internet plaatste. Tijdens een huiszoeking bij de man werden bijna 30.000 compromitterende foto's in beslag genomen.¹⁴⁸

De man werd uiteindelijk veroordeeld op grond van art. 383 Strafwetboek: de schending van de openbare zeden vanwege het publiceren van de pornografie op het internet, maar hij werd vrijgesproken van de dierenmishandeling, art.1 Dierenwelzijnswet.¹⁴⁹ Omdat de man volgens de rechter niet de intentie had de dieren pijn te doen. De schadelijke gevolgen voor de dierlijke slachtoffers tellen blijkbaar niet mee. De rechter interpreteerde op deze manier de wetsbepaling tegen de bedoeling en de geest van de wet: menselijke wreedheden beteugelen en dierenwelzijn actief bevorderen.

---

¹⁴⁸ Biteback, *Dader van bestialiteit zegt dat honden niet gedwongen werden*, <http://www.biteback.be/news/detail.php?news_id=941> , bijgewerkt 17 maart 2005.

¹⁴⁹ Art. 383 Strafwetboek stelt op bestiale feiten celstraffen van acht dagen tot zes maanden. De Dierenwelzijnswet voorziet in gevangenisstraffen van één tot drie maanden en geldboetes van € 2.500 tot €5000.

Om een herhaling hiervan te voorkomen heeft de senator Vandenhove een wijziging ingediend van art. 1 Dierenwelzijnswet.¹⁵⁰

In de beroepszaak tegen de hondenverkrachter moet echter nog houvast gevonden worden in de nu geldende bepalingen. De procureur-generaal denkt dit gevonden te hebben in het feit dat de Dierenwelzijnswet bepaalt dat degene die dieren houdt of verzorgt de dieren nodige verzorging moet verschaffen in overeenstemming met hun behoeften. 'De bevrediging van bestiale liederlijke lusten druist daar radicaal tegen in'.¹⁵¹ De uitspraak zal op 13 september volgen.

Nederland zou hieraan een voorbeeld kunnen nemen omdat onze huidige situatie vergelijkbaar is met die in België en zo veel gevallen van bestialiteit onbestraft blijven, ondanks de beoogde bescherming van het dier door onze Gezondheids- en welzijnswet.

5.1.7 Duitsland

Duitsland hing de ideologie van de Franse Verlichting niet aan en voerde daarom pas in de vorige eeuw een scheiding tussen recht en moraal door. De strafbaarheid van bestialiteit werd daarom pas in 1969 door de grote strafrechtshervorming opgeheven, tot die tijd was seksueel contact tussen mens en dier door § 175b *StGB* verboden:

'De tegennatuurlijke ontucht, welke door mensen met dieren begaan wordt, is door middel van gevangenisstraf te bestraffen, ook kan het oordeel van verlies van de burgerlijke eerrechten geveld worden.'¹⁵²

Tegenwoordig kan justitie in Duitsland tegen daders van bestialiteit optreden door de wetten tegen dierenmishandeling te gebruiken maar dan moet er wel schade, pijn of lijden bewezen worden net zoals in Nederland. Ook kan er een beroep gedaan worden op wetten tegen huisvredebreuk (§ 123) en vernieling (§303.) Daarnaast wordt de verspreiding van pornografie betreffende seksuele handelingen van mensen waarbij dieren als instrument dienen strafbaar gesteld door §184a *StGB*.

---

¹⁵⁰ Gaia 2006a.

¹⁵¹ Gaia 2006b,
Gaia, Persbericht *Proces in beroep tegen hondenverkrachter*,
<<http://www.gaia.be/nl/nieuws/140606.html>>, publicatie 14 juni 2006.

¹⁵² Wikipedia die freie Enzyklopädie, *Zoophilie* (§ 175b in de versie van 28 juni 1935,
<<http://de.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>> (geraadpleegd 7 november 2005).

‘Wie pornografische geschriften (§ 11 Abs. 3), die gewelddadigheden of seksuele handelingen van mensen met dieren als onderwerp hebben,

1. verspreidt,
2. openlijk tentoonstelt, bekijkt, vertoont, of anderszins toegankelijk maakt of
3. vervaardigt, ontvangt, levert, voorradig houdt, aanbiedt, aankondigt, aanprijst, in- of export onderneemt, om deze of uit haar gewonnen stukken in de zin van nummer 1 of 2 te gebruiken of een ander soort gebruik mogelijk te maken, wordt met een vrijheidsstraf tot drie jaar of met geldboete bestraft.’¹⁵³

Het privébezit van pornografie met dieren in Duitsland is wel toegestaan.¹⁵⁴ Het lijkt me verstandiger om ook dit te verbieden, omdat het dan de bewijsvoering kan vergemakkelijken. Nederland heeft daarentegen geheel geen verbod op pornografie met dieren.¹⁵⁵ Hierdoor kunnen veel daders van bestialiteit via de pornografische industrie in ons land legitiem te werk gaan, ongeacht of een dier er leed of schade van ondervindt of niet, want het ontstaan van leed of schade is toch moeilijk te bewijzen aan de hand van een afbeelding.

5.2 Islamitische landen

Islamitische landen hebben hun denken over de strafwaardigheid van bestialiteit op de Koran gebaseerd. Hoewel de Koran een goede behandeling van dieren voorschrijft¹⁵⁶ staat zij wat milder tegenover bestialiteit.

Geslachtsgemeenschap met dieren wordt wel afschuwelijk gevonden, maar valt niet onder de zonde overspel.

‘[W]ant een mens kan geen reden hebben om zich vleselijk met een beest te verenigen: dat doet iemand óf omdat hij ontaard is óf omdat hij zichzelf ervan moet weerhouden een ernstiger zonde te begaan.’¹⁵⁷

¹⁵³ § 184a Duitsland Strafbaarstelling pornografie waaronder met dieren, <http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/stgb/_184a.html> (geraadpleegd 18 november 2005).

¹⁵⁴ Wikipedia die freie Enzyklopädie, *Zoophilie*, <<http://de.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>> (geraadpleegd 7 november 2005).

¹⁵⁵ Wikipedia de vrije encyclopedie, *Zoöfilie*, <<http://nl.wikipedia.org/wiki/Zoöfilie#column-one>> (geraadpleegd 10 november 2005).

¹⁵⁶ El Djezeïri 2002, p. 157 t/m 160.

¹⁵⁷ Dekkers 1992, p. 157.

Indien iemand op bestialiteit betrapt wordt, moet het dier gedood en vernietigd worden. De eigenaar dient dan schadeloos gesteld te worden. Echter als het dier tot een eetbare soort behoort, dan mag het worden opgegeten.¹⁵⁸

In wezen krijgt het dier de doodstraf voor de daad van de mens zoals vroeger bij ons ongeveer het geval was.¹⁵⁹ Uit de bepaling kan geconcludeerd worden dat bestialiteit alleen op heterdaad strafbaar kan zijn en dat het dier in het geval van bestialiteit louter als een zaak, object wordt beschouwd. Aan de gevolgen voor het dier als levend wezen wordt zo te zien bij bestialiteit niet gedacht. Dit is vreemd als je bedenkt dat in de ogen van de moslim de meeste dieren schepselen zijn die respect en medelijden verdienen, omdat Allah blijk geeft van goedheid jegens hen.¹⁶⁰

De religieuze morele grondslag tot bestraffing zoals wij vroeger in onze westerse cultuur kenden, maar waar we nu al een tijd vanaf gestapt zijn door de scheiding

---

¹⁵⁸ Dekkers 1992, p. 157.

¹⁵⁹ Zie hoofdstuk 2.

¹⁶⁰ El Djezeiri 2002, p. 157, 158.

tussen recht en moraal, geldt in de islam nog steeds als hoofdmotief om bestialiteit strafbaar te stellen.

5.3 Samenvatting

Aanvankelijk werd in alle landen bestialiteit strafbaar gesteld op grond van de religieuze moraal. Later toen recht en moraal in sommige landen werden gescheiden in navolging van de Franse ideologie van de Verlichting, kwam deze grond in veel landen te vervallen. Zij kenden sindsdien alleen een mogelijkheid tot bestraffing van bestialiteit via artikelen die dierenmishandeling en vernieling van dieren strafbaar

stelden of via de aantasting van de openbare eerbaarheid. Ook landen die aanvankelijk niet de Franse stroming aanhingen maar de Duitse kwamen er vorige eeuw toch toe om recht en moraal te scheiden, sindsdien werd bestialiteit in geen enkel Christelijk land direct strafbaar gesteld. Sinds enkele jaren echter kiezen sommige landen er toch weer voor om bestialiteit expliciet strafbaar te stellen, omdat er harde bewijzen zijn geleverd voor het feit dat bestialiteit en dierenmishandeling in verband staan met gewelds- en zedendelicten; een verdere

uitleg hiervan volgt in het volgende hoofdstuk. Maar ook omdat ze een dier een zekere bescherming gunnen tegen seksueel misbruik.

Samenvattend schema:

L A N D	BESTIALITEIT EXPLICIET STRAFBAAR GESTELD	VIA andere weg	VERBOD DIEREN PORNO GRAFIE	MOTIEF Bestrafing HEDEN	MAXIMUM STRAF
N L	NEE	-Dieren mishandeling 36 lid 1 Gwwd -Vernieling 350 lid 2 Sr -Schending 239	NEE	Schending Eigendom Zedelijkheid Soms dier zelf beschermen.	3 jaren geldboete 4 ^e categorie

		Sr openbare eerbaarheid			
V S	JA Bestialiteit in ½ van de staten -Overtreding -Halsmisdaad	½ staten Dieren mishandeling	JA	-Verband met gewelds- en zedendelicten -Dier zelf beschermen	20 jaar \$ 50000
G B	JA Geslachts Gemeenschap sectie 69 <i>sexual offences act</i>		JA	-Verband met gewelds- en zedendelicten -Dier zelf beschermen	- standr echt: 6 maanden boete wettelijk maximum. -aanklacht: 2 jr

F	JA Seksuele aard 521-1 <i>Code pénal</i> sinds 2004		JA 197 lid 4 <i>Code pénal</i>	Aanpassing aan hedendaagse criminaliteit	2 jaar € 30000
C	JA 160 <i>Code criminel</i> Bestialiteit		JA	-Verband delicten	10 jaar
Z	JA Seks met dieren enkele kantons	Rest Kantons Schade, pijn, lijden dier	JA 135, 197 lid 3 <i>Code pénal</i> sinds 2001	Dier zelf, Verband delicten, Zedelijkheid Eigendom	Varieert discretionair
B	Wordt verwacht	-383 Strafwetboek	Via 383 Strafwet	-zedelijkheid -eigendom	6 maanden € 5000

	Bestialiteit In 1 Gezondheids wet Dieren	schending openbare eerbaarheid of art. 1 Gezondheidswet dieren.	boek	-Ernst voor het dier	
D	Niet meer sinds 1969	Dierenmishan- deling -Vernieling §303 <i>StGB</i> huisvredebreuk	JA §184a <i>StGB</i> Seksuele handeling	Schending Zedelijkheid Eigendom Dier zelf Beschermen	3 jaar boete
I	JA			Religieuze	Schade

s l a m	Geslachts Gemeenschap			MORAAL	vergoeding eigenaar -doden dier +vernietigen/ opeten.
------------------	--------------------------	--	--	--------	---

B=België C=Canada D=Duitsland F=Frankrijk GB= Groot-Brittannië Z=Zwitserland

Hoofdstuk 6 De schakel

Op het oog lijken bestialiteit en dierenmishandeling voor velen futiel, het plegen van bestiale handelingen wordt vaak weggelachen als privé tijdverdrijf. Beelden van

bestialiteit worden van mobiel naar mobiel even enthousiast overgezonden als een kinderachtige mop, alsof het niets is. En dan nog maar te zwijgen over de talloze pornografische afbeeldingen die via het internet verspreid worden. Geweld en seks zijn het nieuwe brood en spelen.

Dierenmishandeling en seksueel misbruik van dieren mogen niet als onbeduidend beschouwd worden, doordat mensen het zien als iets wat maar een dier als direct slachtoffer treft en een mens alleen indirect in zijn eigendomrecht of zedelijkheidsgevoelens. De Amerikaanse professoren Frank R. Ascione en Randall Lockwood hebben namelijk door middel van wetenschappelijk onderzoek een overweldigend bewijs geleverd dat op het tegendeel wijst, namelijk dat de feiten uiteindelijk ook de mens op zich tot direct slachtoffer zullen maken.¹⁶¹ Het vermoeden dat bruto gedrag en geweld naar dieren toe kan leiden tot bruutheid tegenover mensen, dat reeds velen in de loop der geschiedenis uitten, wordt nu door hard bewijs gestaafd.

6.1 Het verband tussen de delicten

Dat de ernst van dierenmishandeling in het algemeen wordt onderschat blijkt niet alleen uit het weglachen van bestialiteit als privé tijdverdrijf. Maar ook uit het feit dat dierenmishandeling gepleegd door kinderen vaak wordt afgedaan als onschuldige pesterijtjes samenhangend met het groeiproces dat een kind doormaakt en dierenmishandeling door justitie zelfs als licht delict wordt gezien in het model risicofactoren en ernst van delinquent gedrag van jeugdigen.¹⁶²

Dat men de ernst van dierenmishandeling en bestialiteit niet inziet ten opzichte van gewelds- en zedenmisdrijven is als volgt te verklaren:

Doordat de meeste mensen zich blind staren op uiterlijke verschillen met betrekking tot de directe slachtoffers die de delicten betreffen¹⁶³, ziet men niet de overeenkomst

---

¹⁶¹ Ascione 2005.

¹⁶² Ministerie van Justitie, Pdf-file Risicofactoren en ernst van delinquent gedrag, p. 44. Te vinden op de website van het ministerie.

¹⁶³ Dit komt ook tot uitdrukking in het feit dat men in de psychiatrie op grond van DSM IV parafilieën, afwijkende seksuele voorkeuren, onderscheidt aan de hand van hetgeen de persoon seksueel opwindt. De abnormale voorkeur kan volgens het DSM gericht zijn op a. voorwerpen, b vernedering of lijden van henzelf of hun partners en c kinderen of andere personen die niet mee willen doen. Aan de hand hiervan wordt verder gecategoriseerd. Vandereyken 1999, p. 255-258.

tussen de delicten.¹⁶⁴ Namelijk die van de dader en diens gebrek aan empathie voor degeen die hij direct met zijn daad treft.

Dit gebrek komt het beste tot uitdrukking in de zogenoemde “beesten” die zich onder ons bevinden, want of het nou een seriemoordenaar, sadistische verkrachter of een sociopathische pedofiel betreft, ze hebben allemaal een ding gemeen en dat is een algeheel gebrek aan vermogen tot empathie. Sociopaten zien vanwege een diep, hardnekkig, fundamenteel gebrek aan empathie alleen hun eigen pijn en verlangens. Indien pijn of leed van anderen de verlangens van een sociopaat in de weg staan dan is hij hier onverschillig over. Als pijn of leed van anderen echter zijn verlangen wordt dan gaat hij in het vervullen van dat verlangen oneindig door.¹⁶⁵

Weinig mensen geloven dat deze sociopaten nog behandeld kunnen worden. Allen zijn het eens dat ze in ieder geval onschadelijk moeten worden gemaakt. Maar zou het niet veel beter zijn om het ontstaan van sociopaten te voorkomen door de ontwikkeling ervan te voorspellen en aan de hand daarvan de koers van deze ontwikkeling te wijzigen?

Frank R. Ascione heeft een hiertoe houvast gevonden in de ontwikkeling van de empathie. Hij toont deze ontwikkeling mede aan de hand van dierenmishandeling en bestialiteit aan.

6.2 De ontwikkeling van de empathie versus die van geweld

De kindertijd vormt het begin van iedere ontwikkeling, zo ook die van de empathie en daartegenover de ontwikkeling van een dader van gewelds- en zedendelicten juist vanwege een gebrek aan empathie. Daarom begin ik met het schetsen van deze ontwikkelingen in de kindertijd en behandel de factoren die daarbij van belang zijn.

6.2.1 Kinderen

De geestelijke ontwikkeling van kinderen hangt af van verschillende factoren, die hun positieve maar ook negatieve invloed kunnen hebben.

---

¹⁶⁴ Dit komt alleen al tot uitdrukking in de grondslagen waarop men door de eeuwen heen bestialiteit heeft bestraft en de keuze om dierenmishandeling onder vernieling - de beschadiging van eigendom - te schuiven.

¹⁶⁵ Ascione 2005, p. XIV. Sociopaten worden vaak nog psychopaten genoemd.

Allereerst wordt een kind geboren met bepaalde kenmerken zoals een karakter. Daarnaast kunnen er in de hersenen al afwijkingen zijn als gevolg van een aangeboren defect of vanwege complicaties rond de geboorte, zoals een zuurstofgebrek. Vervolgens is er de omgeving van het kind die zijn invloed heeft. Niet alleen het gezin waarin het kind opgroeit, maar ook de leefomstandigheden en de mensen eromheen. Eigenlijk de hele maatschappij en alles wat zich er in bevindt.

Al deze factoren gezamenlijk hebben invloed op de ontwikkeling van empathie door het kind voor al hetgeen zich om hem heen bevindt. Dit heeft weer uitwerking op het gedrag dat een kind vertoont.

In het ergste geval ontwikkelt een kind een antisociale gedragsstoornis. Deze stoornis houdt in dat het kind weinig respect heeft voor hetgeen zich om hem heen bevindt, omdat hij het vermogen mist zich in de ander te verplaatsen.¹⁶⁶ Dit komt niet alleen tot uitdrukking in de agressiviteit waarmee de omgeving wordt belaagd – wreedheid voor mens en dier, brandstichting, vernieling – maar ook in de oppervlakkige omgang met leeftijdsgenoten waarin onverschillig wordt gestaan tegenover het leed van anderen en manipulerend wordt gehandeld.¹⁶⁷

Het moet duidelijk zijn dat de ontwikkeling hiervan in de kiem gesmoord moet worden, voordat hij als antisociale persoonlijkheidsstoornis bij volwassenen “tot volle bloei” komt. Dit kan gedaan worden door een ontwikkeling van empathie.

Ik zal de ontwikkeling van empathie en de factoren die hierbij van belang zijn nog even toelichten aan de hand van een paar bevindingen die Frank R. Ascione deed op grond van dierenmishandeling, bestialiteit en het verband dat hij legde met gewelds- en zedendelicten.

Bestialiteit kan op zeer jonge leeftijd aan de oppervlakte komen. Enerzijds doordat een kind zelf mishandeld en misbruikt is en zijn eigen belevingen naspeelt met het dier: posttraumatisch spel.¹⁶⁸ Anderzijds kan het zijn dat een kind door een ander kind of een volwassene gedwongen wordt tot bestialiteit.¹⁶⁹ Omdat er geen mededogen met het kind zelf is getoond door de zelf gestoord zijnde volwassene, zal het kind dit ook niet met het dier hebben. Een goed rolmodel ontbrak en het kind werd juist geleerd om seksuele handelingen te ondergaan of te verrichten. Dit geldt vergelijkbaar voor

---

¹⁶⁶ Vandereycken 1999, p. 329.

¹⁶⁷ Vandereycken 1999, p. 329.

¹⁶⁸ Ascione 2005, p. 61.

¹⁶⁹ Ascione 2005, p. 55, 63, 122.

dierenmishandeling. Dierenmishandeling kan ook gebruikt worden om kinderen emotioneel te mishandelen.¹⁷⁰

Geweld jegens dieren wordt vaak veroorzaakt doordat ouders en andere mensen in de naaste omgeving van het kind vooroordelen hebben en die aan het kind overdragen. Fobieën die hier soms het gevolg van zijn kunnen al tot dierenmishandeling leiden. Maar soms haten ouders een bepaalde soort zo erg dat ze hun kinderen zelfs moedwillig aanzetten tot het doden van dieren. Zo heb ik zelf ondervonden dat duivenmelkers vanwege het feit dat loslopende katten hun economisch waardevolle duiven vangen, hun eigen kind aanzetten tot het doden van alle loslopende katten in de buurt. Met als gevolg dat mijn eigen kat, die ik altijd panisch binnenhield, nog als enige in de buurt overbleef.

6.2.2 *Volwassenen*

De motieven voor mishandeling van dieren door volwassenen zijn vaak vergelijkbaar met die voor mishandeling van mensen en zijn uiteenlopend van aard.

Een poging om controle en discipline bij te brengen, heeft uit onwetendheid vaak geleid tot mishandeling. Hierbij is het niet altijd zo dat de mishandeling bewust kwaadwillend wordt gepleegd. Een vergelding voor leed dat de mens zelf is aangedaan door zijn tegenstander valt hierbij ook in het schemergebied.

Wat wel bewust kwaadwillend wordt gedaan is het mishandelen van het één om een ander te treffen, namelijk degene die hetgeen mishandeld wordt als dierbaar beschouwt. Dit kwaadwillend gedrag kan puur uit vergelding zijn, maar ook als middel ter emotionele mishandeling dienen. Van veel vrouwen die slachtoffer zijn van huiselijk geweld is bekend dat het dreigen met mishandeling van hun dierbaren als pressiemiddel werd gebruikt om te zorgen dat ze niet tegen hun mishandelingen in durfden te gaan.¹⁷¹

Met het mishandelen uit haat wegens diepgeworteld vooroordeel jegens een bepaald(e) soort of ras, uit puur vermaak of zelfs uit sadisme is de kwaadwillendheid op zijn hoogtepunt.

Ook al lijken de motieven verschillend, ze komen allemaal voort uit één ding, een gebrek aan empathie, inlevingsvermogen voor hetgeen met de mishandeling getroffen

---

¹⁷⁰ Ascione 2005, p. 59.

¹⁷¹ Ascione 2005, p. 129-130.

wordt. Dit gebrek kan gradueel zijn, omdat het bij velen veelal veroorzaakt wordt door een gebrek aan kennis. Niet iedereen beschikt immers over dezelfde kennis. Zo weten sommige mensen die alles over het gedrag van katten weten dat wanneer een kat in iemands achillespees bijt dit bedoeld is als uitnodiging om te spelen en niet kwaad bedoeld is. Anderen die niets weten over het gedrag van katten zien de beet als een aanval, worden bang en ontwikkelen hierdoor soms een diepe haat voor katten. Het gebrek aan kennis en inzicht omtrent gedrag veroorzaakt een vermindering in empathie, maar schept wel een mogelijkheid tot verbetering via voorlichting.¹⁷²

Dit geldt echter niet in de gevallen waarin empathie echt voor goed verdwenen is, zoals bij sociopaten ofwel psychopaten.¹⁷³ Ik heb tijdens de cursus forensische psychiatrie uit een les van dr. Bulten namelijk vernomen dat het vermogen tot empathie in de zogenoemde amirtolaag van de hersenen huist en dat deze door een voortdurende blootstelling aan of uitoefening van geweld onherstelbaar krimpt. Dit heeft dan als consequentie dat sommige individuen onbehandelbaar zijn.

Hoewel een groot deel der sociopaten al een antisociale gedragsstoornis kende tijdens hun jeugd, werkte voor degenen waarbij dat niet met zekerheid te zeggen valt, hun beroep de wreedheid in de hand. In de zaak Fred West was dit het geval. De slachter ontpopte zich zo tot een ware serieverkrachter en -moordenaar.

Dat bestialiteit en dierenmishandeling een indicator vormen van dieperliggende psychische problemen en daarmee een verband vormen met geweld- en zedendelicten, kan worden bewezen aan de hand van de zaak Rudolf K.¹⁷⁴ Hij genoot seksueel van het extreem lijden van mensen en dieren. En werd door het Pieter Baan centrum daarom als ‘poliform pervers’ bestempeld. Hij veroorzaakte dit lijden door extreem sadistische seksueel getinte mishandelingen en zag hierbij zijn weerloze slachtoffers puur als lustobjecten, vanwege een totaal gebrek aan empathie. Hij deed dit alles volgens eigen zeggen om de leegte in zijn voelen te vullen. De deskundigen waren van oordeel dat K. verminderd toerekeningsvatbaar is en achtten de kans op recidive van seksueel agressieve misdrijven zeer groot. Het opmerkelijke hierbij is wel dat ze enerzijds stelden dat er behandeling nodig was om recidive te voorkomen en daarom een oplegging van TBS met dwangverpleging adviseerden en dat ze

---

¹⁷² Ik kom hierop terug in hoofdstuk 8 paragraaf 1.

¹⁷³ Mensen die een antisociale persoonlijkheidsstoornis hebben. Een stoornis die vergelijkbaar is met de antisociale gedragsstoornis bij kinderen en dezelfde kenmerken kent. Zoals het belangrijkste kenmerk gebrek aan empathie voor anderen en koste wat het kost de eigen verlangens willen verwezenlijken en hierbij uitoefening van geweld niet schromen. Zie ook Vandereycken 1999, p. 295-299.

¹⁷⁴ Hof Arnhem 13 juni 2006, LJ Nummer [AX7374](#).

anderzijds constateerden dat er voor de problematiek die K. betreft geen behandelmethode beschikbaar is, maar hooguit symptoombestrijding met behulp van libidoremmende medicatie. Daarnaast had K. al meer dan zestien jaar onder een TBS-regime geleefd en de meeste van zijn misdrijven gepleegd tijdens het proefverlof in het kader van de TBS. De behandeling heeft totaal geen effect gehad en K. verklaart zelfs zelf ter zitting dat hij van mening is er alleen slechter op te zijn geworden. Tot het innemen van medicatie bleek hij ook niet bereid. Er bleef zo geen andere mogelijkheid dan het opleggen van een levenslange gevangenisstraf.¹⁷⁵

Een ander voorbeeld van een sociopaat die van dierenmishandeling overgaat op verkrachting en moorden van mensen is Fred West, dat ik in de inleiding al even kort vermeldde. Deze sociopaat ontwikkelde gedurende zijn werk in een slachthuis een morbide obsessie met lichamen, bloed en ontleding. Voordien had hij geen enkele interesse in deze dingen gehad. Hij begon met het lastigvallen van kinderen en seksuele aanranding, later begon hij te moorden. Zijn eerste moordslachtoffer was zijn geliefde en haar ongeboren kind, wiens lichaam hij systematisch van ledematen ontdeed en samen met de foetus begroef. Hierna volgde nog een grote reeks slachtoffers waaronder zelfs zijn eigen kind, welke hij verkrachtte, vermoordde, wiens lichamen hij soms zelfs nog eens misbruikte alvorens hij ze verder slachtte. Zijn seksuele perversie was langzamerhand dwangmatiger geworden gedurende zijn huwelijk met Rosemary West die meehielp met het plegen van de misdrijven.¹⁷⁶

Nog een praktijkvoorbeeld om het verband tussen bestialiteit en gewelds- en zedendelicten te staven is de zaak John Raymond Travers uit Sidney, Australië. Hij genoot van het doden van dieren en stal dieren om aan zijn behoefte te voldoen. Hij had gewerkt bij een plaatselijk slachthuis en had zo zijn ervaring opgedaan. Hij genoot naast het doden van dieren ook van seks met dieren. Veel mensen die hiervan getuige waren geweest verklaarden dat de man lammetjes, kippen, varkens, geiten en schappen verkrachtte. Sommigen waren getuige geweest van een verkrachting van een schaap waarbij Travers net voordat hij zelf een orgasme kreeg het hoofd van het schaap naar achteren trok en de nek doorsneed. Later ging hij in groepsverband over

---

¹⁷⁵ Hof Arnhem 13 juni 2006, LJ Nummer [AX7374](#).

¹⁷⁶ Crimelibrary, *Fred West*,
<http://www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/west/blood_3.html?sect=3#>
(geraadpleegd 27 september 2005).
Crimelibrary, *Rose West*
<http://www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/west/rose_4.html?sect=3>
(geraadpleegd 27 september 2005).

op het aanvallen en verkrachten van vrouwen en homoseksuele mannen. Ook hen sneed hij de nek door tijdens de verkrachting net zoals hij eerder bij het schaap had gedaan.¹⁷⁷

Uit deze voorbeelden blijkt niet alleen de ernst van bestialiteit en dierenmishandeling voor het dier maar ook voor de mens zelf, omdat er een grote kans is dat een antisociale dader niet alleen dierlijke maar ook menselijke slachtoffers direct gaat treffen. De slachtoffers hebben allemaal gemeen dat ze van levend wezen tot puur een ding, een lustobject worden gedegradeerd door de dader.

6.3 Samenvatting

De ernst van bestialiteit en dierenmishandeling bestaat onder andere uit een verband met gewelds- en zedendelicten, doordat het plegen van deze delicten valt te verklaren uit een fundamenteel gebrek aan de empathie van de dader voor al hetgeen hij met het begaan van zijn misdaad raakt.

Het vermogen tot empathie kan in zekere mate ontwikkeld worden en het vermogen tot en de ontwikkeling van empathie hangt af van biologische, maar ook niet biologische factoren zoals de omgeving waarin een persoon zich bevindt. Wanneer empathie werkelijk ontbreekt of is verdwenen, is verbetering of herstel in principe uitgesloten. Er is dan haast geen andere optie dan het onschadelijk maken van degenen die echt niet meer behandeld kunnen worden door middel van levenslange gevangenisstraf, omdat ze een levensgrote bedreiging vormen voor alle levende wezens binnen een samenleving.

Hoofdstuk 7 Visies op een strafbaarstelling

Naar aanleiding van het zoveelste gruwelijke geval van bestialiteit waarbij de dader vrijuit ging, ontstond er medio 2004 in de Tweede Kamer een discussie over de noodzaak van een strafbaarstelling van bestialiteit.¹⁷⁸ Hieruit volgende schriftelijke

¹⁷⁷Crimelibrary, *John Raymond Travers, Sydney*

<http://www.crimelibrary.com/notorious_murders/young/cobby/2.html?sect=10> (geraadpleegd 27 september 2005).

¹⁷⁸ Rapport bestialiteit 2004, p. 9.

vragen van enkele leden hebben ervoor gezorgd dat de minister van LNV zich heeft beraden over de mogelijkheden van een strafbaarstelling van bestialiteit. Ten behoeve van zijn standpuntbepaling heeft minister Veerman een advies gevraagd aan de RDA.¹⁷⁹

Zoals bij alle belangrijke juridische kwesties spelen ook hier meerdere factoren een rol. Deze factoren kennen ieder hun achterliggende belangen, welke tegen elkaar moeten worden afgewogen alvorens men tot een beslissing kan komen. In dit hoofdstuk ga ik in op alle factoren en belangen die bij een eventuele strafbaarstelling van bestialiteit aan de orde zijn. Ik behandel hierbij niet alleen de argumenten uit de discussie in de politiek, het rapport van de RDA en het standpunt van Veerman maar ook de argumenten die ze hebben laten liggen.

7.1 Een beperkte blik

In het onderzoeksrapport van de RDA aan minister Veerman van LNV werd de nadruk gelegd op de reeds voor de hand liggende mogelijkheden op grond van bestaande wetgeving, een zelfstandige strafbaarstelling van bestialiteit zou een laatste plaats innemen. Dit vormde een zekere beperking van het onderzoek, omdat het blikveld vernauwd werd tot hetgeen in de huidige wetgeving geregeld werd.

In hoofdstuk 4 is gebleken dat de huidige wetgeving drie mogelijkheden biedt om in bepaalde gevallen tot een bestraffing van plegers van bestialiteit te kunnen komen. Namelijk door toepassing van art. 36 lid 1 Gwwd, art. 350 lid 2 Sr of 239 Sr, of een combinatie hiervan. Deze artikelen kennen ieder wel zo hun beperkingen. Een vervolging van bestialiteit op grond van art. 36 lid 1 Gwwd is pas mogelijk indien door bestialiteit pijn of letsel bij het dier is veroorzaakt, dan wel de gezondheid of het welzijn is benadeeld. Deze vorm van schade aan het dier die als dierenmishandeling wordt aangemerkt, moet dan wel bewezen worden.

Artikel 350 tweede lid stelt dierenmishandeling strafbaar als vorm van vernieling. Bestialiteit zou op grond van dit artikel alleen bestraft kunnen worden als het gepaard gaat met of valt onder opzettelijk en wederrechtelijk doden, beschadigen, onbruikbaar maken of wegmaken van een dier en dit ook echt bewezen kan worden.

---

¹⁷⁹ Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, *Strafbaarstelling bestialiteit TRC/2004/7693*, <http://www.persberichten-overheid_nl.htm>, publicatie 22 november 2004.

Ten slotte is er nog de mogelijkheid van art. 239 Sr. De beperking van dit artikel bestaat eruit dat bestialiteit alleen maar bestraft kan worden indien het feit in het openbaar plaatsvindt, of op een niet openbare plaats waar een ander ‘zijns ondanks’ aanwezig is, het op heterdaad betrappen van de dader door een toevallige omstander valt hieronder.

De beperkingen van het onderzoek van de RDA zijn als volgt:
Als gevolg van het feit dat de RDA hoofdzakelijk van deze drie mogelijkheden uitging, richtte de RDA ten eerste het onderzoek vooral op hetgeen op grond van deze artikelen bewezen moest worden. Hierdoor werd allereerst de nadruk gelegd op de door art. 36 lid 1 Gwwd vereiste benadeling van de gezondheid en welzijn van het dier. Men ging hierdoor onderzoeken in hoeverre kon worden aangetoond dat – als gevolg van seksuele omgang met dieren – een dier pijn beleeft dan wel de gezondheid en welzijn van het dier wordt benadeeld. En of dit alles is beperkt tot bepaalde gevolgen van bestialiteit. Daarnaast keek de RDA louter of bestialiteit afgekeurd kon worden op de gronden die de drie artikelen boden.¹⁸⁰

Ten tweede onderzocht de RDA de situatie in andere landen zeer beperkt, keek alleen of bestialiteit bestraft werd en niet op welke wijze een eventueel verbod op bestialiteit in de wetgeving van verschillende landen was opgenomen, terwijl dit juist een zeer belangrijk aanknopingspunt vormt voor een zelfstandige strafbaarstelling van bestialiteit in ons land.¹⁸¹

Ik ga allereerst in op hetgeen de RDA oordeelde in zijn advies en ga vervolgens in op de reactie van de minister van LNV hierop.

De RDA stelde dat in verreweg de meeste gevallen van bestialiteit geen sprake was van pijn, letsel, dan wel aantasting van de gezondheid en/of het welzijn. Hij kwam tot deze conclusie omdat het onderzoek betreffende het bewijs van het ontstaan van pijn, letsel, dan wel aantasting van de gezondheid en/of welzijn van het dier vooral was gebaseerd op de beweringen van de bioloog Midas Dekkers in zijn boek uit 1994.¹⁸² Deze keek vooral naar de anatomische verschillen van mens en dier en de uiterlijke schade die als gevolg daarvan zou ontstaan bij een dier en doorspekte het boek verder met zijn eigen mening. De RDA nam dit wel aan als gezaghebbende bron en stelde zich zo te zien verder niet echt op de hoogte van actuele ontwikkelingen binnen de wetenschap.

¹⁸⁰ Rapport bestialiteit 2004, p. 11.

¹⁸¹ Rapport bestialiteit 2004, p. 10.

¹⁸² Dekkers 1994.

Vanwege de bewijsproblemen die de RDA voorzag op grond van zijn bevindingen gaf de RDA aan LNV als advies om bestialiteit als zelfstandig zedendelict strafbaar te stellen met als vangnet een toevoeging van seks met dieren aan het tweede lid van art. 36 Gwwd, omdat volgens hem 'de maatschappij sowieso de vervolging van de pleger verwacht'¹⁸³ Dit waren beide onjuiste veronderstellingen volgens minister Veerman van LNV. Ten eerste omdat een zelfstandige plaatsing van bestialiteit in het hoofdstuk van de misdrijven tegen de zeden in het Wetboek van Strafrecht niet nodig is omdat het al mogelijk is bestialiteit op grond van art. 239 Sr te bestraffen, de aantasting van de zedelijkheidsgevoelens van de mens. Deze mogelijkheid achtte hij al voldoende. Ten tweede omdat het tweede lid van art. 36 Gwwd gedragingen noemt waarvan de wetgever met zekerheid heeft bepaald dat ze altijd schadelijk zijn voor de gezondheid of het welzijn van dieren.¹⁸⁴ Omdat de zekerheid dat bestialiteit altijd schade oplevert aan een dier nog altijd niet onomstotelijk bewezen is, zou het daarom volgens minister Veerman oneigenlijk zijn om bestialiteit aan het tweede lid van art. 36 Gwwd toe te voegen. Hij achtte de huidige mogelijkheden die de wet kent om bestialiteit te bestraffen voldoende, namelijk die van art. 36 lid 1 Gwwd, art. 239 Sr en 350 lid 2 Sr.

Ik ben van mening dat de huidige mogelijkheden van straffen onvoldoende zijn en er daarom een expliciete zelfstandige strafbaarstelling van bestialiteit in de betekenis van seksueel contact met dieren moet komen. Veel gevallen van bestialiteit blijven namelijk onder de huidige wetgeving onbestraft. De huidige wetgeving betreffende dierenmishandeling zelf blijkt sowieso weinig effect te hebben. Dieren zijn namelijk in de praktijk vogelvrij onder andere omdat rechters erg terughoudend zijn met het erkennen van dierenmishandeling.¹⁸⁵

De mogelijkheid die art. 239 Sr. tot bestraffing van bestialiteit schept is te beperkt door de vereiste openbaarheid. De meeste gevallen van bestialiteit vinden namelijk niet plaats in het openbaar en daders worden meestal niet op heterdaad betrapt, maar vaak net na de daad, dit was ook het geval in de zaak van de Utrechtse ponyverkrachter die de discussie in de Tweede Kamer omtrent de strafbaarstelling van bestialiteit deed oplaaien. Indien bestialiteit in huiselijke kring plaatsvindt dan zijn de aanwezigen vaak op de hoogte of nemen deel aan het feit door zelf mee te

---

¹⁸³ Rapport bestialiteit 2004, p. 12.

¹⁸⁴ Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, *Strafbaarstelling bestialiteit TRC/2004/7693*, <<http://www.persberichten-overheid.nl.htm>>, publicatie 22 november 2004, p. 2.

¹⁸⁵ Bosua 2003, p. 37.

doen of toe te kijken, dus weinig mensen zijn ‘huns ondanks aanwezig.’ Over het ontstaan en het bewijs van pijn, letsel, leed of schade door verschillende vormen van bestialiteit is men het nog steeds niet roerend eens, terwijl men in de VS al heeft erkend dat een dier als gevolg van bestialiteit wel degelijk tekenen van angst kan vertonen en dat dit door een dierenarts waargenomen kan worden, dit kwam duidelijk naar voren in de zaak *State vs. Mitchell*.¹⁸⁶ Dieren kunnen door mishandeling een geestelijk trauma oplopen,¹⁸⁷ er zijn indicatoren die in samenhang met andere factoren hierop wijzen.¹⁸⁸ Maar de indicatoren en factoren die wijzen op geestelijk trauma worden zelden als zodanig herkend en het wordt bijna onmogelijk geacht ze met harde bewijzen te staven. Daarom moet bestialiteit op zich als strafbaar gaan gelden.

Sommigen suggereren dat bestialiteit zonder het samengaan met geweld en verwondingen als onschuldige activiteit kan worden beschouwd en het daarom niet erg is dat de huidige wetgeving niet alle gevallen van seksueel contact met dieren bestrijkt. Dit kan verworpen worden op grond van het volgende. Hoewel er geen overduidelijke schade of letsel bewezen kan worden is seks met dieren geheel niet onschuldig. Een dier is een levend wezen met een eigen intrinsieke waarde. Dieren kunnen enerzijds geen instemming geven aan seksuele activiteiten met mensen en anderzijds kunnen ze ook niet makkelijk weigeren. Het seksueel misbruik van dieren kan vergeleken worden met het seksueel misbruik van een kind dat niet kan spreken of een peuter of kleuter, geen van allen hebben het vermogen om te begrijpen wat hen wordt aangedaan en ze kunnen ook niet een derde vragen of het wel normaal is wat met hen gedaan wordt.¹⁸⁹ Vaak worden dieren precies getraind en afgericht zoals een mens dat wil. Hierbij worden ze vaak van jongs af aan geïsoleerd van soortgenoten zodat ze alleen de mens kennen. Dieren kunnen door middel van voedsel tot bestiale handelingen worden verlok of gechanteerd, bijvoorbeeld door een dier geen voedsel meer te geven totdat het bestiale handelingen toestaat. In veel gevallen van bestialiteit worden dieren klemgezet of vastgebonden zodat ze geen kant op kunnen. Als dieren graag aan de handelingen deel zouden nemen zou het vastbinden geheel niet nodig zijn.

In al deze gevallen wordt de zogenaamde wil tot deelname aan seksueel contact dus door dwang, afhankelijkheid of gewenning veroorzaakt. Van vrije wil kan zo

---

¹⁸⁶ Zie hoofdstuk 5 onder Verenigde Staten.

¹⁸⁷ Ascione 2005, p. 108-109.

¹⁸⁸ Zie hoofdstuk 1 paragraaf 4.

¹⁸⁹ Ascione 2005, p. 123.

geen sprake zijn. Het dier wordt hierdoor in alle gevallen als het ware seksueel misbruikt.

De ratio achter het standpunt van de minister kan zijn dat hij een aanhanger is van de visie dat dierenbelangen pas beschermd dienen te worden indien ze een menselijk belang raken. Hij laat dit doorschemeren doordat hij in zijn redenering de nadruk legt op de zedelijkheidsgrondslag. Tevens blijkt hij nog niet op de hoogte te zijn van het verband tussen dierenmishandeling en gewelds- en zedenmisdrijven. Noch uit het rapport van de RDA, noch uit zijn redenering zelf bleek immers het tegendeel. De samenhang tussen geweld jegens mensen en geweld tegenover dieren, of het nou seksueel is of niet valt echter niet meer te ontkennen.

7.2 Een verruimde visie

In meerdere landen, waaronder Groot-Brittannië is men al wel op de hoogte van het verband, wat erop neerkomt dat dierenmishandeling en bestialiteit een onderdeel vormen van het geheel van geweld in de maatschappij en allemaal voortvloeien uit het gebrek aan empathie van de dader voor degene die hij met zijn daad treft.

Vanwege dit inzicht hebben meerdere landen een verruimde visie ontwikkeld met betrekking tot de noodzaak van een strafbaarstelling van bestialiteit. Zo heeft Groot-Brittannië ervoor gekozen om bestialiteit in de zin van geslachtsgemeenschap met het dier expliciet strafbaar te stellen in *the sexual offences act*.

Als de wetgever hier in Nederland er voor zou kiezen om bestialiteit in de zin van seksueel contact als zelfstandig zedendelict te bestraffen, is men van de hele rompslomp die de bewijslast van pijn, letsel, dan wel benadeling van gezondheid of welzijn van het dier met zich meebrengt af. Tevens kan een dier daardoor beschermd worden tegen seksueel misbruik. In een rechtszaak zou alleen seksueel contact met een dier bewezen hoeven te worden. Penetratie kan aan de hand van een getuigedeskundige verklaring van een dierenarts worden bewezen. Andere vormen van seksueel contact kunnen door een bekentenis van de dader en verklaringen van eventuele getuigen bewezen worden. Indien er foto of videomateriaal van het seksueel contact is gevonden zoals in de zaak van de Gentse hondenverkrachter, kan dit als bewijs dienen.

De verminderde bewijslast zou de last van het strafrechtelijk apparaat kunnen verlichten. Enerzijds omdat de tijdsduur van een eventuele rechtszaak korter wordt

naarmate er minder bewezen hoeft te worden. Hierdoor zou men meerdere zaken kunnen behandelen in dezelfde tijd als waarin normaliter maar één zaak afgedaan wordt. Anderzijds omdat een persoon al door een veroordeling op grond van bestialiteit behandeld kan gaan worden, zodat niet alleen de kans op recidive van bestialiteit vermindert, maar ook de kans op het begaan van andere zeden- of geweldsdelicten afneemt. Hoewel dit in het vorige hoofdstuk hopelijk duidelijk is geworden, zal ik dit in het volgende hoofdstuk nog nader toelichten.

7.3 Een mogelijke delictsomschrijving

Omdat ik van mening ben dat bestialiteit strafbaar gesteld moet worden als zelfstandig delict, omdat de behandeling van de dader na diens veroordeling een preventieve werking kan hebben ten opzichte van het begaan van andere delicten, maar ook omdat ik vind dat het dier een zekere bescherming verdient tegen seksueel misbruik, vond ik het ook nodig om na te denken over een mogelijke delictsomschrijving.

Ik heb me beraden over wat de meest omvattende, duidelijke definiëring zou zijn voor het feit en heb me hierbij deels laten inspireren door de delictsomschrijving voor bestialiteit die men in Groot-Brittannië en Frankrijk kent.

Hierbij moet opgemerkt worden dat de door mij geformuleerde delictsomschrijving slechts bedoeld is als een indicatie en er tevens voor gekozen is geen uitlatingen te doen over een strafmaat.

Art. ...(251 of 250a) Sr. Bestialiteit

1 Met gevangenisstraf van ten hoogste ... jaren of geldboete van de ... categorie wordt bestraft de persoon die opzettelijk wederrechtelijk seksueel contact heeft met een dier.

2 Onder het in het eerste lid genoemde wordt in ieder geval begrepen:

- a het met een geslachtsdeel of een hiertoe ter vervanging dienend voorwerp, een dier oraal, vaginaal of anaal penetreren.
- b het toestaan of veroorzaken dat het geslachtsdeel van het dier of het dier zelf, zijn of haar persoon oraal, vaginaal of anaal penetreert,
- c een ander dwingen, moedwillig aanzetten of toestaan het onder a en b genoemde te doen.

Recidive van bestialiteit of het begaan van bestialiteit na een eerdere vervolging vanwege dierenmishandeling of een ander zedendelict of een geweldsdelict zou als strafverhogende omstandigheid moeten gelden. Kunstmatig insemineren en vergelijkbare veterinaire handelingen dienen als uitzondering te gelden op het verbod op bestialiteit. Het artikel zou geplaatst kunnen worden achter 250 Sr. Dit lijkt mij de meest logische plek omdat dit het laatste artikel is dat een soort van seksuele handeling betreft.

Pornografie met dieren zou ook verboden moeten worden, hetzij als zelfstandig delict hetzij als onderdeel van het huidige 240b Sr.

Een mogelijke zelfstandige delictsomschrijving zou als volgt kunnen zijn:

1. Met gevangenisstraf van ten hoogste ... jaren of geldboete van de ... categorie wordt gestraft degene die een afbeelding – of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding – an een seksueel contact met een dier, waarbij een dier is betrokken of schijnbaar is betrokken, verspreidt, openlijk tentoonstelt, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in bezit heeft.
2. Met gevangenisstraf van ten hoogste ... jaren of geldboete van de ... categorie wordt gestraft degene die van het plegen van een van de misdrijven, omschreven in het eerste lid, een beroep of een gewoonte maakt.

7.4 Samenvatting

Het ministerie van LNV heeft besloten tot behoud van de huidige situatie. Die situatie bestaat eruit dat bestialiteit louter bestraft kan worden indien het onder de artikelen 36 lid 1 Gwwd, 239 Sr of 350 lid 2 Sr geschoven kan worden. De minister is tot dit oordeel gekomen aan de hand van een door hemzelf aangevraagd advies van de RDA. Omdat ook deze zich vooral richtte op de mogelijkheden die de huidige wetgeving

biedt voor een bestraffing van bestialiteit, beperkte de Raad zijn blikveld in het onderzoek vooral tot de vereisten die de bovengenoemde artikelen stellen. Hierdoor werd alleen gekeken naar de bewijsmogelijkheden betreffende het ontstaan van pijn, letsel, aantasting van gezondheid of welzijn van het dier door seksuele handelingen met dieren. Mede door het zien van grote bewijsproblemen hierbij, zagen RDA en LNV geen mogelijkheid maar tevens geen noodzaak om bestialiteit anderszins te bestraffen dan nu het geval is, terwijl de huidige wetgeving in het geval van dierenmishandeling zelf al weinig effectief is gebleken.

Door het zien van een verband tussen bestialiteit, daarmee samenhangende dierenmishandeling en alle andere vormen van geweld, waaronder vooral zeden- en geweldsdelicten, wordt het blikveld verruimd tot een visie waarin het wel nodig en mogelijk is om tot een strafbaarstelling te komen van bestialiteit als zelfstandig delict. Door een behandeling van de dader volgend op een veroordeling voor bestialiteit, zouden namelijk mens en dier van nieuw leed verschoond kunnen blijven, indien de behandeling gericht wordt op ontwikkeling van empathie voor andere wezens zodat hij ze niet alleen maar als object ziet.

Hoofdstuk 8 De oplossing

Ongeacht of een land overgaat tot een strafbaarstelling van bestialiteit als zelfstandig delict, of ervoor kiest om de mogelijkheden die de huidige wetgeving biedt te benutten, het is duidelijk dat een strafbaarstelling op zich geen oplossing vormt voor de problematiek omtrent bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandelingen, omdat er meer achter steekt dan op het eerste gezicht lijkt.

Er ligt een dieperliggende probleem aan ten grondslag, namelijk geweld gepleegd vanwege gebrek aan empathie.

Bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling staat niet op zichzelf, het raakt niet alleen het dier, het is vaak een deel van het gehele landschap van geweld waarin wij leven en waarin we onze kinderen laten opgroeien en deelnemen.¹⁹⁰ De problematiek raakt aldus het geheel van betrekkingen tussen mensen onderling en dat van mensen met dieren, om in mijn eigen woorden te spreken: het geheel van betrekkingen tussen alle levende wezens. Omdat het een complex geheel vormt kan er niet maar één enkele oplossing voor zijn, maar moeten meerdere met elkaar samenhangende oplossingen ervoor zorgen dat we een stap in de goede richting komen, namelijk een samenleving met minder geweld en daardoor minder misdaad.

8.1 Preventie door educatie

Empathie, het vermogen zich in een ander te kunnen verplaatsen, is iets wat elk mens naar mijn mening in meerdere of mindere mate van nature in zich heeft. Het is iets wat beperkt wordt door het gebrek aan kennis en kunde. Veel mensen vertonen vaak agressief gedrag, omdat ze de kennis en kunde missen signalen van een ander¹⁹¹ goed te interpreteren en te begrijpen. Voor de meeste mensen geldt dat ze hierdoor onzeker, vervolgens angstig en daardoor agressief dan wel gewelddadig worden. Angst kent weer zijn wisselwerking met vooroordelen. Door angst voor een bepaald soort mensen of dieren ontwikkelt men vaak vooroordelen en dit leidt weer tot meer angst zodat er een vicieuze cirkel ontstaat. Hierdoor wordt de empathie jegens een bepaald mens of dier vaak zo klein dat ze door degene die de empathie mist nog louter als object wordt beschouwd. Dit heeft altijd tot buitensporig geweld geleid. Denk maar aan de heksenvervolging in de middeleeuwen, de behandeling die de kat altijd heeft gekregen gedurende de geschiedenis en de behandeling van buitenlanders die nog altijd te wensen overlaat in veel landen en nu nog steeds tot uitroeiing van hele volksstammen leidt.

Humane educatieprogramma's zijn programma's die de behandeling van dieren en mensen verbeteren – indien ze goed opgezet en uitgevoerd worden – doordat ze met

---

¹⁹⁰ Ascione 2005, p.146.

¹⁹¹ Non verbale communicatie.

kennis over dieren en hun verzorging empathie, respect, gevoeligheid, verantwoordelijkheid, zelfbeheersing en zelfvertrouwen trachten te ontwikkelen.¹⁹² Omdat een dader van dierenmishandeling en geweldsdelicten deze factoren meestal mist in zijn ontwikkeling is het van belang alle kinderen humaan te onderwijzen ter preventie van allerlei soorten geweld. Vooral kinderen die uit probleemgezinnen komen ontbreekt het vaak aan een goed voorbeeld. Indien kinderen leren om dieren goed te behandelen, zijn ze meer geneigd om mensen ook goed te behandelen. Het omgekeerde geldt ook, indien kinderen telkens wordt toegelaten hun agressie op dieren te botvieren en dit zelfs wordt toegejuicht, dan zullen ze in een later stadium vrijwel vanzelfsprekend menselijke slachtoffers maken. Jong geleerd, oud gedaan geldt voor goed maar ook voor slecht gedrag.

Volgens de antropologe Margaret Mead leren menselijke samenlevingen namelijk hun kinderen het verschil tussen acceptabel en onacceptabel gedrag, door middel van hen te leren wat acceptabel gedrag jegens dieren is.¹⁹³ De kans dat kinderen door hun ouders op een goede georganiseerde manier juist gedrag wordt aangeleerd wordt echter kleiner naarmate de samenleving waarin ze leven groter en anoniemer wordt zoals heden ten dage bij ons duidelijk het geval is. Een goede omgang met dieren zou daarom op school moeten worden aangeleerd, omdat ouders er vaak zelf niet meer toe in staat zijn vanwege tijdgebrek of onkunde. Het voordeel hiervan is dat er een zo groot mogelijke groep wordt bereikt, elk kind wordt namelijk geacht naar school te gaan vanwege de leerplichtwet (uitzonderingen daargelaten) en er ontstaat een zekere uniformiteit.

In een eerder hoofdstuk is gebleken dat het in het begin van de 19^e eeuw de elite deels gelukt is mensen te beschaven door middel van onderwijs, daarom zou ook nu het oude middel – gestoken in nieuw jasje – doel kunnen treffen.

8.2 Educatie en coöperatie

Organisaties zoals de kinderbescherming en de dierenbescherming houden zich meestal strikt bezig met hun eigen doelgroep. Het ontbreekt vaak aan samenwerking, omdat ze elkaar soms bewust dan wel onbewust als concurrenten beschouwen. Maar meestal omdat ze zodanig worden overspoeld door schrijnende gevallen binnen hun eigen doelgroep – waardoor ze zo in beslag genomen worden – dat ze geen tijd

---

¹⁹² Ascione 2005, p. 10-11, 25.

¹⁹³ Mead 1964, p. 11-12.

hebben om zich om een andere doelgroep te bekommeren. Ze zijn ook veelal niet op de hoogte van het verband. Ze weten niet dat dierenmishandeling, waaronder bestialiteit vaak een indicator maar meestal ook onderdeel is van dieperliggende problemen. En dat dit juist de oorzaak vormt van het feit dat ze het zo druk hebben met schrijnende gevallen binnen hun doelgroep op te lossen. De instanties zouden van dit alles op de hoogte moeten worden gebracht door middel van goed doordachte, duidelijk uitgevoerde informatiepakketten¹⁹⁴ waarna ze samen kunnen gaan werken en zaken aan elkaar door kunnen geven via bijvoorbeeld een gezamenlijke elektronische databank of de koppeling van databanken.

Bijzondere opsporingsambtenaren en personen die met controle belast zijn zouden niet alleen op de hoogte moeten zijn van de tekenen waaraan ze bij leden van hun eigen doelgroep mishandeling kunnen ontdekken, maar ook van die van andere doelgroepen. Een opsporingsambtenaar van de LID bijvoorbeeld zou niet alleen getraind moeten worden in het herkennen van tekenen van dierenmishandeling, maar ook die van kindermishandeling.

De organisaties kunnen op hun beurt mensen informeren over de ernst van dierenmishandeling en de samenhang met gewelds- en zedendelicten, waardoor ook door burgers ernstige gevallen eerder gesignaleerd worden en gemeld worden. In Engeland en de Verenigde Staten wordt reeds aan de verwezenlijking van dit alles gewerkt dankzij PETA.

In de VS is men met de verwezenlijking al zo ver dat men in zoverre op de hoogte is van het verband, dat men in sommige staten zelfs al een wettelijke plicht voor dierenartsen heeft ingesteld om verdachte zaken te rapporteren.¹⁹⁵ Een voorbeeld ter illustratie: indien een dierenarts genitale verwondingen constateert bij een dier en daarbij toevallig ziet dat het kind van de eigenaar ook verwondingen heeft, dan zou hij het geval moeten melden, omdat het een aanwijzing kan zijn van (seksueel) misbruik binnen het gezin. Die melding zou niet alleen aan de dierenbescherming maar voor de zekerheid ook aan andere instanties die over de bescherming van kinderen gaan moeten worden doorgegeven. In dat geval zal – indien na onderzoek door doktoren zou blijken dat de vermoedens van de dierenarts juist waren –

---

¹⁹⁴ PETA heeft al zulk soort pakketten vervaardigd en verspreid, PETA 2005, Kate Fowler-Reeves, Peta research and Education Foundation, *Prosecutor Pack, Information for Prosecutors, Police officers, Magistrates and Judges*. London, PETA. (Te verkrijgen als acrobat reader bestand via info@petaref.org.uk.) Een Amerikaanse variant: abuse pack is verkrijgbaar via <<http://www.helpinganimals.com>>, (geraadpleegd 20 september 2005).

¹⁹⁵ Ascione 2005, p. 147.

overgegaan worden tot aangifte bij de politie zodat de officier van justitie kan beslissen over het al dan niet vervolgen waarna er een eventuele veroordeling kan volgen. Het dier en het kind kunnen dan uit de voor hun gevaarlijke omgeving gehaald worden. Samenwerking is de sleutel tot succes.

8.3 Educatie van het strafrechtelijk apparaat

Niet alleen instanties zoals de kindbescherming of maatschappelijk werk zouden moeten worden onderwezen in de ernst van dierenmishandeling en de schakel met gewelds- en zedendelicten. Ook politie en justitie maar ook rechters moeten hierin onderwezen worden en nadien van nieuwe ontwikkelingen op de hoogte gebracht worden door middel van duidelijke bondige informatie.

Het is evenwel zo dat het hele strafrechtelijk apparaat in ons land over onvoldoende capaciteit beschikt en daarom vaak de keuze maakt niet aan actieve opsporing van dierenmishandeling te doen. Uit de gedachtegang van OvJ Kerkhof in een interview met D. Bosua blijkt hoe er in het algemeen wordt gedacht: hij stelde dat je de politie moeilijk kunt vragen meer in de opsporing van dierenmishandeling te investeren, omdat het 'immers al moeilijk genoeg is om voor een dóódslag voldoende mensen bij elkaar te trommelen'.¹⁹⁶ Hij was destijds duidelijk niet op de hoogte van verband tussen de delicten. Maar doordat dierenmishandeling niet serieus wordt genomen en het verband met gewelds- en zedenmisdrijven niet wordt herkend, loopt men een hoop kans op preventie en interventie mis, waardoor de criminaliteit de spuigaten uitloopt en tot overbelasting van het strafrechtelijk apparaat leidt. Door tijdige signalering en behandeling van dierenmishandeling kan men het begaan van de in hun ogen ernstigere misdrijven soms voorkomen en daarmee de last verlichten.

8.4 Evaluatie en behandeling

Indien bestialiteit of dierenmishandeling reeds heeft plaatsgevonden is het belangrijk de dader te behandelen, indien dat mogelijk is, zodat hij niet nog eens een zelfde feit pleegt of overgaat op het plegen van zeden- en of geweldsdelicten.

Hoewel formele protocollen voor de klinische evaluatie van dierenmishandeling beginnen te verschijnen, staan ze nog in de kinderschoenen en daarom is hun

¹⁹⁶ Bosua 2003, p. 30, interview met Mr. P. van de Kerkhof, OvJ Arrondissementsparket Rotterdam d.d. 26 juni 2002.

effectiviteit moeilijk in te schatten. Dit geldt ook voor categorisatie van daders, de typologieën bleken enig geldigheid te hebben, maar dit is nog niet aan empirische evaluatie onderworpen.¹⁹⁷ Hierdoor zal de toekomst het uit moeten wijzen of ze bruikbaar zijn bij een behandeling van de dader. Het is wel duidelijk dat ten behoeve van een betere behandeling, professionals in de geestelijke gezondheid wat consistentener moeten zijn bij het ondervragen van hun cliënten. In een Amerikaans onderzoek onder de professionals bleek namelijk dat hoewel 94% geloofde dat dierenmishandeling een verband had met andere psychische problemen, echter maar 14% daadwerkelijk hun cliënten hierover routineus ondervroeg. Een Brits onderzoek leidde tot een zelfde resultaat.¹⁹⁸ Het lijkt mij duidelijk dat men met het oog op een effectieve behandeling dit wel dient te doen.

Tevens lijkt het mij logisch de motieven die tot het gedrag leidden te ontrafelen, om hier bij behandeling op in te kunnen springen. In mijn ogen komen de motieven uiteindelijk uit op hetzelfde: het gebrek aan empathie en mededogen van de dader voor hetgeen hij met zijn daden treft, zorgt voor het ontstaan van een ik eerst mentaliteit: het egoïsme. Dit wordt zijn drijfveer en kan soms uitgroeien tot complete kwaadaardigheid.¹⁹⁹

Empathie en egoïsme staan met elkaar in wisselwerking. Vermindert de empathie, dan stijgt het egoïsme, stijgt de empathie dan daalt het egoïsme. Het lijkt me daarom duidelijk dat hieraan gesleuteld moet worden bij de dader, indien dat nog mogelijk is. Wat betreft degenen die nog wel behandelbaar zijn acht ik het zinnig dat de behandeling zich nog wel mede op het aanleren van empathie richt. Tevens zou TBS behandeling van een dader van bestialiteit en daarmee samengaande weerzinwekkende dierenmishandeling niet alleen gericht moeten zijn op de bestialiteit maar ook op het risico van zeden- en geweldsdelicten, het omgekeerde zou overigens ook moeten gelden, omdat het allemaal met elkaar in verband staat.

---

¹⁹⁷ Ascione 2005, p. 149.

¹⁹⁸ Ascione 2005, p. 149.

¹⁹⁹ Ik ben overigens zelf tot dit inzicht gekomen alvorens ik de opvatting van Schopenhauer kende. Hij beweerde dat de mens drie aparte drijfveren kent voor zijn handelen. Ten eerste het egoïsme, het laten prevaleren van eigen belangen en hieruit voordeel te verkrijgen. Ten tweede de kwaadwillendheid, de impuls om een ander kwaad te doen zonder dat daarmee een voordeel voor zichzelf zeker wordt gesteld. En ten slotte de compassie, mededogen, impuls om een anders welzijn in het oog te houden. In tegenstelling tot wat Schopenhauer beweert, ben ik van mening dat kwaadaardigheid onder egoïsme valt omdat het uitoefenen van kwaadaardigheid een bepaald gevoel oplevert voor de dader. Veel sadistische daders genieten ervan, dit vormt dan het voordeel. A. Schopenhauer, *Über die Grundlage der Moral*, in: *Sämtliche werke*, III, Stuttgart/Frankfurt am Main: Cotta-Verlag/Inselverlag, 1976 (1840), p.631-815.

Indien een dader echt onbehandelbaar is, dan is het belangrijk hem ‘onschadelijk’ te maken, zoals in de zaak Rudolf K.

8.5 Samenvatting

We hebben gezien dat de problematiek omtrent bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling niet alleen het dier als slachtoffer treft maar uiteindelijk ook de mens zelf. Dit is niet alleen omdat de mens als gevolg van bestialiteit in zijn zedelijkheidgevoel of eigendomsrecht wordt aangetast, maar ook omdat bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling een onderdeel vormt van het geweld dat de betrekkingen binnen onze samenleving soms zodanig beheerst, dat individuen er werkelijk door worden verlamd. Ze bevinden zich in een vicieuze cirkel van angst, haat en kwaadaardigheid en durven niet meer zelf te handelen of keren in zichzelf.

De oorzaak van het hele probleem van geweld is het gebrek aan empathie, het vermogen zich in een ander in te leven en diens belangen te behartigen, wat weer in wisselwerking staat met het egoïsme, de impuls de eigen belangen te behartigen. Het handelen van de mens wordt hierdoor bepaald. Wegens onbegrip uit onwetendheid ontstaan vooroordelen en daarbij horende diepe angsten voor bepaalde soorten wezens. Dit leidt er uiteindelijk toe dat er slachtoffers vallen, omdat levende wezen tot object, ding worden gedegradeerd.

Om deze neerwaartse spiraal te doorbreken is het belangrijk empathie aan te leren door middel van adequate kennisoverdracht, humaan onderwijs aan schoolkinderen zou hiervoor een goed middel vormen. Tevens moeten degenen die het dichtst bij het vuur staan, de wetsdienaars en de hulpverleners de ogen geopend worden zodat ze het verband zien tussen dierenmishandeling en gewelds- en zedendelichten en moet daders, indien mogelijk, empathie voor de slachtoffers worden bijgebracht. Al het geweld vindt immers zijn oorsprong in een gradueel gebrek aan empathie voor hetgeen wat erdoor getroffen wordt. Doordat het een dader deels aan de kennis en kunde ontbreekt de ander te begrijpen, heeft hij minder mededogen met zijn slachtoffer.

Op het moment van plegen mist de dader in meer of mindere mate mededogen voor de ander en weegt daarom de noodzaak om zijn eigen belang te behartigen het zwaarst. Hierdoor ziet hij niet de ernst van de consequenties van zijn daad in, in de

mate waarin een ander, een buitenstaander dat doet, die dat mededogen voor het slachtoffer wel kan opbrengen. Want als dat het geval was geweest dan had de dader op dat moment uit mededogen het feit juist niet gepleegd.

Het meest gruwelijke geweld ontstaat vanwege een algeheel gebrek aan empathie waardoor een dader zichzelf helemaal als middelpunt stelt en alles om hem heen als object – dienstig aan hem – ziet. De antropocentrische kijk op de wereld in het meest extreme doorgevoerd.

Conclusie

Bestialiteit omvat het geheel aan seksuele handelingen dat de mens met het dier verricht. De handelingen kunnen tot een scala aan negatieve gevolgen leiden, niet alleen voor het dier maar ook voor de mens.

Het is een fenomeen dat sinds mensenheugenis bekend is en altijd wel tot afschuw bij mensen heeft geleid en strafwaardig werd geacht. De achterliggende motieven en daarbij behorende gronden hiervoor zijn door de loop der eeuwen heen echter wel veranderd. Eerst vond men vanwege een antropocentrische kijk op de wereld de gevolgen voor het dier in het geheel niet relevant, omdat men de belangen van het

dier als compleet ondergeschikt aan die van de mens zag. Als gevolg daarvan lag de grondslag tot bestraffing van bestialiteit strikt in de bijbelse moraal dat het feit – als tegennatuurlijk zedendelict – een doodzonde jegens God vormde.

Bij het vervallen van deze grondslag vanwege de scheiding van recht en moraal, koos men als grondslag aantasting in het zedelijkheidsgevoel of het eigendomsrecht van de mens. Dierenbelangen werden alleen belangrijk geacht indien ze in zekere zin verweven waren met die van de mens.

Tegenwoordig wordt bestialiteit in sommige landen strafbaar gesteld omdat deze een grondslag vinden in het verband dat het feit met dierenmishandeling en gewelds- en zedenmisdrijven heeft. Enerzijds komt hierdoor tot uiting dat men de belangen van het dier als gescheiden, maar gelijk aan die van de mens acht, door een mededogen te tonen met het dier, maar anderzijds wordt er toch nog wel vastgehouden aan de visie waarin de behartiging van dierenbelangen belangrijk wordt geacht indien ze verweven zijn met een menselijk belang.

De beantwoording van de vraag of en hoe bestialiteit moet worden bestraft, hangt zo te concluderen altijd af van de positie die de mens zichzelf in de wereld toekent.

Vanwege de ernst van bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling is de huidige manier van bestraffen en behandelen ontoereikend. Er gaat amper preventieve werking van uit, veel gevallen worden niet door onze huidige wetgeving bestreken en pas als een dader van bestialiteit daadwerkelijk een mens als slachtoffer heeft, zoals in de zaak Rudolf K., wordt er echt krachtig door justitie opgetreden. Maar dan is het veelal te laat. Hoewel ik dus zelf vind dat een zelfstandige strafbaarstelling niet alleen nodig maar ook mogelijk is, kan ik inzien dat anderen vanwege hun specifieke kijk op de verhouding tussen de belangen van de mens en die van het dier hier niet zo zeker van zijn. Mensen zijn vaak zeer hardnekkig in hun overtuigingen en zijn hier niet snel van af te brengen. Waar de problematiek van bestialiteit en daarmee samenhangende dierenmishandeling op uitdraait en of men overgaat tot het strafbaar stellen van bestialiteit als zelfstandig delict, valt daarom niet geheel te voorspellen.

Het moet wel duidelijk zijn dat men er met een bestraffing alleen nog niet is. Bestialiteit vormt een deel van de schokgolf van geweld die onze samenleving soms tot op zijn grondvesten doet trillen. Het gebrek aan empathie van de dader voor hetgeen hij met zijn handelen raakt is de oorzaak van al het geweld. Dit kwam

duidelijk naar voren in de zaak Rudolf K. Het vermogen tot empathie wordt beïnvloed door veel factoren en staat in wisselwerking met het egoïsme.

Geweld als gevolg van het gebrek aan empathie raakt veel gebieden en kan dan ook niet leiden tot één enkele oplossing. Allereerst moeten degenen die het dichtst bij het geweld staan op de hoogte gebracht worden van de schakel. Daarna kunnen zij anderen hiervan op de hoogte brengen en samen gaan werken om tot een adequate aanpak van de problematiek te komen, namelijk die van het aanleren van empathie zo lang dat nog mogelijk is. Kortom, er is werk aan de winkel.

Literatuur

Aquinas 1945

St. T. Aquinas, *Basic writings of saint Thomas Aquinas*, engelse vertaling door Anton C. Pegis, New York: New York review/Random House, 1945, p. 220 nr. 24.

Aristoteles 1912

Aristotle, *The politics*, een Engelse vertaling door William Ellis, New York: E.P. Dutton: 1912, § 1253a, nr. 4.

Ascione 2005

F.R. Ascione, *Children and animals: exploring the roots of kindness and cruelty*, West Lafayette, IN: Purdue University Press, 2005.

Baaijens-van Geloven 1985

Baaijens-van Geloven e.a., *Strafwetgeving in de 19^e eeuw*, Tilburg: Katholieke Hogeschool, 1985.

Bentham 1961

J. Bentham, *An introduction to the principles of morals and legislation, in the utilitarians*, Oxford: Oxford University press, Dolphin books, 1961 (1789), p. 381.

Biteback, *Dader van bestialiteit zegt dat honden niet gedwongen werden*,

<http://www.biteback.be/news/detail.php?news_id=941>, bijgewerkt 17 maart 2005.

Boeren 1996

J. Boeren. Vereniging voor strafrecht Peter Noll, 'Een onnozele herdersjongen en zijn 'stomme zonde,' *Penose* (1) 1996, p. 13.

Boon 1983

D. Boon, *Nederlands Dierenrecht*, Gouda: Quint, 1983, p. 144-145.

Broers 2003

E.J.M.F.C. Broers, *Van plakkaat tot praktijk, Strafrecht in Staats-Brabant in de zeventiende en achttiende eeuw*, Nijmegen: Ars Aequi Libri, 2003, p. 58.

Broers 2006

E. Broers, *Van plakkaat tot praktijk, Strafrecht in Staats-Brabant in de zeventiende en achttiende eeuw*, Nijmegen: Ars Aequi Libri, 2006, p. 19 van de conceptversie.

Caenegem 1984

R.C. van Caenegem e.a (red), *De grote winkler prins encyclopedie*, deel 25, p. 18, Amsterdam: Elsevier, 1984.

Crimelibrary, *Fred West*,

<http://www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/west/blood_3.html?sect=3#>
(geraadpleegd 27 september 2005)

Crimelibrary, *John Raymond Travers, Sydney*

<http://www.crimelibrary.com/notorious_murders/young/cobby/2.html?sect=10>
(geraadpleegd 27 september 2005)

Crimelibrary, *Rose West*

<http://www.crimelibrary.com/serial_killers/weird/west/rose_4.html?sect=3>
(geraadpleegd 27 september 2005)

Damhouder 1981

J. de Damhouder, *Praktyke ende handbouck in criminele zaken, verchiert met zommeghe schoone figuren en beilde ter materie dienede*, Roeselare: Den wijngaert, 1981. Heruitgegeven en toegelicht door J.Dauwe en J.Montballyu.

Dauids 1989

K. Davids, *Dieren en Nederlanders, Zeven eeuwen lief en leed*, Utrecht: Matrijs, 1989.

De Bordes en Evertsen 2003

E. de Bordes & E. Evertsen, *Handhaving wetgeving dierenwelzijn*, Den Haag: Sdu, 2003.

De Bordes en Evertsen 2004

E. de Bordes & E. Evertsen, *Jurisprudentie wetgeving Dierenwelzijn*, Den Haag: Sdu, 2004.

De Jonge en Spruijt 2001

F.H.de Jonge en B.M. Spruijt, *Kennis over dierenwelzijn; toepassing in recht & regelgeving*, Dier&Recht, Justitiële verkenningen Wetenschappelijk onderzoek- en documentatiecentrum, jrg. 27, 2001-9, Gouda: Quint 2001, p. 56.

Dekkers 1992

M. Dekkers, *Lief dier, over bestialiteit*, Amsterdam: Contact, 1992, p.87.

Descartes 1996

R. Descartes, *Discourse on the method and meditations on first philosophy*, een engelse vertaling van *Discourse de la methode*, door D.Weissman red., Yale: University Press, 1996, p. 34-36.

Deschner 1978

K. Deschner, *Das Kreuz mit der Kirche, eine Sexualgeschichte des Christentums*, Düsseldorf, Wien: Econ-Verlag, 1978, p. 316.

El Djezeïri 2002

A.B.D.El Djezeïri, *De weg van de moslim, Minhaj el Moslim*, Leiden: Project Dien, 2002.

Groot nieuws Bijbel, Boxtel: Katholieke Bijbelstichting, Haarlem: Nederlands Bijbel Genootschap, 1984

Hegel 1975

G.W.F. Hegel, *Lecture on the philosophy of world history*, een engelse vertaling van H.B. Nisbet, Cambridge: University Press, 1975, p. 49-50.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, *Strafbaarstelling bestialiteit TRC/2004/7693*, <[http://www.persberichten-overheid_nl.htm](http://www.persberichten-overheid.nl.htm)>, publicatie 22 november 2004.

Maes 1945

L. Maes, *Vijf eeuwen stedelijk strafrecht*, Den Haag: Martinus Nijhoff, 1947.

Manning 1994

A. Manning & J. Serpell e.a. (red.), *Animals and human society, changing perspectives*, London: Routledge, 1994.

Matthaeus, *De criminibus*, boek 48, tit. 3, cap. 6, par. 8 (deel II, p. 323).

Mead 1964

M. Mead, Cultural factors in the cause of pathological homicide. *Bulletin of the Menninger Clinic* 28, 1964.

Michiels van Verduijnen 1881

L.P.M.H. Michiels van Verduijnen, *Eenige opmerkingen over dierenmishandeling naar aanleiding van de art. 254, 350 en 455 van het nieuwe Wetboek van Strafrecht*, Leiden: P. Somerwil, 1881.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, *Strafbaarstelling bestialiteit TRC/2004/7693*, <<http://www.persberichten-overheid.nl.htm>>, publicatie 22 november 2004.

Montaigne 1957

M.E. de Montagne, *Of cruelty, in the complete works of Montaigne*, vertaling door M. Frame, Stanford: University press, 1957, p. 306, 313.

Nota Rijksoverheid en Dierenbescherming, 1981, Tweede Kamer, zitting '81, 16 966 nr. 1-2, p.3, p. 13-14.

PETA 2005

Kate Fowler-Reeves, Peta research and Education Foundation, *Prosecutor Pack, Information for Prosecutors, Police officers, Magistrates and Judges*. London, PETA. (Te verkrijgen als acrobat reader bestand via info@petaref.org.uk.) Een Amerikaanse variant: abuse pack is verkrijgbaar via <<http://www.helpinganimals.com>>, (geraadpleegd 20 september 2005).

Rapport bestialiteit 2004

Raad voor Dierenaangelegenheden, *Bestialiteit, advies aan het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit inzake Bestialiteit*, 2004/04, <<http://www.raadvoordierenaangelegenheden.nl>>, publicatie 6 juli 2004.

Rawls 1971

J. Rawls, *A theory of justice*, Oxford: Oxford University Press, 1971.

Regan 1984

T. Regan, *The case for animal rights*, London and Melbourne: Routledge & Kegan Paul, 1984.

Reinders 2006

J. Reinders, Maximale tbs voor cavia-folteraar, *Brabants-Dagblad Breda*, publicatie 28 januari 2006.

Semplonius 1920

A. Semplonius, *Dierenmishandeling (artikel 254 en 455 W.v.S)*, Utrecht: G.J.A. Ruys, 1920.

Sexual offences act Groot-Brittannië 2003,

<<http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2003/30042--b.htm>>

Singer 1990

P. Singer, *Animal Liberation*, New York: New York review/Random House, 1990.

Stiftung für das Tier im Recht 2005

Stiftung für das Tier im Recht Bern/Zürich, *Zoophilie/Sodomie, Ausgangslage* <<http://www.tierimrecht.org/zoophilie.php.htm>>, publicatie 18 januari 2005.

Vandereyken 1999

W. Vandereyken, R. van Deth, *Psychiatrie: van diagnose tot behandeling*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum, 1999.

Van Leewen 1780

S. van Leeuwen, *Het Roomsche Hollands recht*, bewerkt door Cornelis Willem Decker (2 dln) Amsterdam, 1780-1783.

Wielant 1995

F. Wielant, *verzameld werk I, Corte instructie in materie criminele*. Uitgegeven en toegelicht door J. Montballyu, Brussel: Paleis der Academieën, 1995.

Wikipedia 2005

Wikipedia free encyclopedia, *Bestiality*,
<<http://en.wikipedia.org/wiki/Bestiality#Terminology>>
(geraadpleegd 26 augustus 2005)

Wikipedia de vrije encyclopedie, *Zoöfilie*,
<<http://nl.wikipedia.org/wiki/Zoöfilie#column-one>>
(geraadpleegd 10 november 2005)

Wikipedia die freie Enzyklopädie, *Zoophilie*,
<<http://de.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>>
(geraadpleegd 7 november 2005)

Wikipédia, l'encyclopédie libre, *Zoophilie*,
<<http://fr.wikipedia.org/wiki/Zoophilie#column-one>>
(geraadpleegd 30 oktober 2005)

§ 184a Duitsland strafbaarstelling pornografie waaronder met dieren,

<<http://bundesrecht.juris.de/bundesrecht/stgb/184a.html>> (geraadpleegd 18 november 2005)

Art. 197 4. Pornographie Frankrijk Etat le 28 décembre 2004

<<http://www.admin.ch/ch/f/rs/3110/a197.html>> (geraadpleegd 18 november 2005)

State of Montana Laws <http://data.opi.state.mt.us/bills/mca_toc/index.htm>

<<http://data.opi.mt.gov/bills/mca/45/8/45-8-205.htm>>

State of Rhode Island General Laws <<http://www.rilin.state.ri.us/Statutes/Statutes.html>>

Gaia 2006a

Gaia, persbericht *Gaia steunt wetsvoorstel senator Vandenhoven*,
<<http://www.gaia.be/nl/nieuws/140406b.html>>, publicatie 14 april 2006

Gaia 2006b

Gaia, persbericht *Proces in beroep tegen hondenverkrachter*,
<<http://www.gaia.be/nl/nieuws/140606.html>>, publicatie 14 juni 2006.

Jurisprudentie

State vs Mitchell, VS, <<http://pet-abuse.com/cases/2206/FL/US/1>>,
bijgewerkt 28 juni 2004.

HR 31 oktober 1887, *W* 5489.

HR 30 april 1888, *W* 5555.

HR 27 oktober 1890, *W* 5957.

HR 16 mei 1892, *W* 6191.

HR 3 februari 1902, *W* 7722.

HR 3 oktober 1905, *W* 8283.

HR 15 april 1918, *W* 10274.

HR 13 mei 1918, *W* 10252.

HR 13 januari 1919, *NJ* 1919, p.220.

HR 16 januari 1922, *NJ* 1922, p. 345.

HR 27 juni 1938, *NJ* 1939/101.

HR 31 oktober 1939, *NJ* 1939/102.

Hof Arnhem 13 juni 2006, LJN-nummer [AX7374](#).

RB 's-Hertogenbosch, 11 november 1886, *W* 5347.

Pres. RB. Zwolle 4 augustus 2000, KG 2001, 122.